

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**GOSPODARSKA RAZVITOST SLOVENIJE V PRIMERJAVI Z OSTALIMI
NOVIMI ČLANICAMI EU**

Ljubljana, junij 2009

ANA DJOKIĆ

IZJAVA

Študentka Ana Djokić izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Tjaše Redek , in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
2 SLOVENIJA V TRANZICIJI	2
2.1 Razvitost Slovenije ob koncu socializma	2
2.2 Opis slovenske tranzicije in izpostavitve prednosti in pomanjkljivosti	5
2.3 Ključne reforme	6
2.4 Gospodarski cikel	10
2.5 Posebnosti in slabosti	11
3 Razvitost Slovenije v primerjavi z drugimi kandidatkami pred vstopom v EU	13
3.1 Rast realnega bruto domačega proizvoda (BDP)	14
3.2 Stopnja inflacije	14
3.3 Stopnja brezposelnosti	15
3.4 Javnofinančni saldo in javni dolg	16
3.5 Plačilna bilanca	18
4 RAZVITOST SLOVENIJE V EU	19
4.1 Bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči	20
4.2 Plače in produktivnost	21
4.3 Stroški dela na enoto proizvoda	23
4.4 Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo	25
4.5 Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost	27
4.6 Inovacijska aktivnost podjetij	28
4.7 Ekonomska struktura davkov in prispevkov	29
4.8 Začasne zaposlitve	30
4.9 Tveganje revščine	31
5 MOŽNOSTI PRIHODNJEGA RAZVOJA SLOVENIJE V EU	34
5.1 Konkurenčnost kot kazalec možnosti prihodnjega razvoja	34
5.2 Mednarodno merjenje konkurenčnosti	34
5.2.1 Indeks nacionalne konkurenčnosti po metodi WEF	35
5.2.2 Indeks nacionalne konkurenčnosti po metodi IMD	36
5.3 Dosežena konkurenčnost na posameznih področjih ter nekatere reforme, potrebne za izboljšanje konkurenčnosti Slovenije	38
SKLEP	39
LITERATURA IN VIRI	41

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Bruto družbeni proizvod na prebivalca v jugoslovanskih republikah ter število prebivalcev v letih 1981 in 1989</i>	3
<i>Slika 2: Realni bruto družbeni proizvod na prebivalca po kupni moči v petih srednjeevropskih državah (v tisočih dolarjev po cenah iz leta 1990)</i>	4
<i>Slika 3: Gospodarski cikel v Sloveniji v obdobju 1991–2008</i>	10
<i>Slika 4: Stopnje brezposelnosti prebivalstva v starosti 15–64 let po anketah o delovni sili v Sloveniji in kandidatkah za vstop v EU, v letih 2000 in 2004 v odstotkih</i>	15
<i>Slika 5: Tekoči račun plačilne bilance (% BDP) v izbranih kandidatkah za EU (1997–2004)</i>	19
<i>Slika 6: Indeks BDP na prebivalca po kupni moči v desetih novih članicah EU v letih 1995 in 2008, EU 27=100</i>	21
<i>Slika 7: Produktivnost dela po kupni moči (v %) v članicah EU (primerjava 2004 in 2008)</i>	23
<i>Slika 8: Realna rast stroškov dela na enoto BDP v Sloveniji in državah EU v letu 2007, v %</i>	24
<i>Slika 9: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, Slovenija in EU, 2008 (drugo četrletje) v %</i>	25
<i>Slika 10: Inovacijsko aktivna podjetja v obdobju 2004–2006, % vseh podjetij</i>	28
<i>Slika 11: Delež začasno zaposlenih v delovno aktivni populaciji (15–24), četrto četrletje 2008, v %</i>	31
<i>Slika 12: Uvrstitev Slovenije po metodi WEF v obdobju 2001–2008</i>	35
<i>Slika 13: Uvrstitev članic EU v poročilu globalne konkurenčnosti WEF 2008–2009</i>	36
<i>Slika 14: Uvrstitev Slovenije po metodi IMD v obdobju 1999–2009</i>	37
<i>Slika 15: Uvrstitev članic EU glede na indeks nacionalne konkurenčnosti po metodi IMD v letu 2009 in primerjava njihove uvrstitve v poročilu globalne konkurenčnosti WEF 2008–2009</i>	37

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Letna stopnja rasti realnega BDP v kandidatkah za EU v obdobju 1997–2004, odstotna sprememba glede na prejšnje leto</i>	14
<i>Tabela 2: Stopnja inflacije na podlagi HICP v obdobju 1997–2004 v kandidatkah za EU ter v povprečjih EU 15 in EU 25</i>	15
<i>Tabela 3: Javna bilanca - neto izposojanje / posojanje konsolidiranega javnofinančnega sektorja kot odstotek BDP, 1997–2004</i>	17
<i>Tabela 4: Javnofinančni konsolidirani bruto dolg kot odstotek BDP, 1997–2004</i>	18
<i>Tabela 5: Povprečne mesečne bruto plače v dolarjih (preračunane po trenutnem menjalnem tečaju) v obdobju 1997–2007 v novih članicah EU</i>	22
<i>Tabela 6: Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost v Sloveniji in nekaterih članicah EU 27, v % BDP</i>	27
<i>Tabela 7: Ekonomska struktura davkov in prispevkov za socialno varnost, 2000 in 2006, v % BDP</i>	29
<i>Tabela 8: Izbrani kazalniki tveganja revščine in dohodkovne neenakosti, Slovenija, EU 25, v letih 2000–2007 (dohodki v naravi niso vključeni), v %</i>	32

KAZALO PRILOG

<i>Priloga 1: Letna stopnja rasti realnega BDP v obdobju 1997–2004 v desetih kandidatkah za vstop v EU v primerjavi s povprečji EU-10, EU-15, EU-25 in EU-27, odstotna sprememba glede na prejšnje leto</i>	1
<i>Priloga 2: Anкета o delovni sili in register brezposelnih oseb</i>	1
<i>Priloga 3: Tekoči račun plačilne bilance (% BDP) v obdobju 1997–2004</i>	2
<i>Priloga 4: Plače in produktivnost dela</i>	2
<i>Priloga 5: Evropsko poročilo o konkurenčnosti</i>	3

UVOD

Po mnenju mnogih evropskih politikov in strokovnjakov je Slovenija zgodba o uspehu Evropske unije. V začetku devetdesetih let je doživela velike razvojne spremembe, saj je spremenila tako rekoč vse: politični in ekonomski sistem, predvsem pa je morala vzpostaviti vse tiste attribute, ki so potrebni za delovanje samostojne države. Zato je razvoj Slovenije v devetdesetih letih kazal podobno gibanje kot v drugih tranzicijskih državah: uvedba večstrankarske demokracije s spreminjanjem celotne politične in zakonske ureditve, zastoj in upad gospodarske rasti, sprememba lastništva proizvodjalnih sredstev, sprememba sistemov socialne varnosti, s tem pa tudi povečanje neenakosti in brezposelnosti. Slovenija je majhna država in zato je njen razvoj v veliki meri pogojen z razvojem svetovnega gospodarstva oziroma njenih glavnih partnerjev. Z vstopom v Evropsko ter monetarno unijo je slovensko gospodarstvo še bolj izpostavljeno dogajanju na svetovnem trgu. Trend poslovanja narekujejo globalizacija, liberalizacija svetovne trgovine ter neomejena mobilnost finančnega kapitala, kar neposredno vpliva na konkurenčno sposobnost slovenskega gospodarstva. Kljub precejšnji stopnji odvisnosti od svetovnih gibanj pa je uspešnost malega slovenskega gospodarstva močno pogojena tudi z uspešnostjo nacionalne strategije razvoja oziroma razvojnih politik.

Namen diplomske naloge je ugotoviti, koliko se je Slovenija po osemnajstih letih preoblikovanja gospodarskega sistema iz centralnoplanskega v tržnega po stopnji razvitosti približala najrazvitejšim članicam EU in ali se je po določenih kazalnikih že približala povprečjem najrazvitejših članic ali jih celo preseгла. Namen je tudi ugotoviti, katera so tista področja in politike, ki bi naši državi lahko pomagale pri čimprejšnjem vstopu med najbolj razvite članice EU.

Na začetku bom opisala položaj Slovenije ob koncu socializma v primerjavi z drugimi državami, ki so kasneje postale članice EU. Nadaljevala bom z opisom slovenske tranzicije, ključnih reform in gospodarskega cikla, ter izpostavila prednosti in pomanjkljivosti tranzicije. Poglavje bom zaključila s primerjavo razvitosti Slovenije po glavnih makroekonomskih kazalcih z bodočimi članicami EU pred vstopom vanjo. Sledita opredelitev metode primerjanja razvitosti Slovenije v EU ter sama primerjava razvitosti Slovenije s članicami EU in povprečji petnajstih, petindvajsetih in sedemindvajsetih članic EU po vstopu Slovenije v integracijo. Opisani bodo izbrani kazalci ter njihova primerjava z drugimi članicami EU po razvojnih prioritetah, opredeljenih v Strategiji razvoja Slovenije. Tretji del naloge opisuje možnosti prihodnjega razvoja Slovenije v EU. Predstavljena bo konkurenčnost kot kazalec možnosti prihodnjega razvoja in primerjava konkurenčnosti Slovenije po dveh najbolj znanih metodah mednarodnega merjenja konkurenčnosti: World Economic Forum's Global Competitiveness Report, in The Institute for Management Development's World Competitiveness Year Book. Zaključni del naloge je namenjen sklepom in predlogom politik. Poskušala bom opredeliti, katerim elementom razvojnih politik bi morala Slovenija posvetiti veliko več pozornosti, če se po razvitosti želi približati najuspešnejšim članicam EU.

2 SLOVENIJA V TRANZICIJI

Slovenija je v veliki meri delila skupne značilnosti, ki so opisovale gospodarstva držav Srednje in Vzhodne Evrope v času komunizma in so bile naslednje (Jazbec, 1999, str. 22–23):

1. makroekonomsko ravnotežje kot posledica neposredne kontrole: financiranje podjetij je bilo določeno s kreditnim načrtom ter financirano preko monobančnega sistema;
2. planska koordinacija: ekonomska aktivnost je temeljila na ekonomskem načrtu centralnega plana in je imela težišče na težki industriji;
3. nizka raven zasebnega lastništva: pomanjkanje zasebne iniciative je omejilo učinkovitost gospodarjenja in produktivnost. Poleg tega je bila propulzivnost komunističnih gospodarstev in absorpcijska sposobnost notranjih in zunanjih šokov omejena zaradi pomanjkanja malih podjetij;
4. distorzija relativnih cen: cene so bile določene v skladu s centralnim planom (nizke cene energentov, najemnin, transporta, izobraževanja in zdravstvenih storitev).

S takšno gospodarsko strukturo so centralnoplanske države Srednje in Vzhodne Evrope pričakale proces tranzicije. Večina avtorjev, ki so analizirali tranzicijske procese, je enotna v tem, da so bili glavni cilji tranzicije naslednji: izboljšanje učinkovitosti alokacije, makroekonomska stabilizacija, privatizacija in oblikovanje institucionalnega okvira, ki bi ustrezal novi institucionalni obliki gospodarstva (Pezdir, 2004, str. 22).

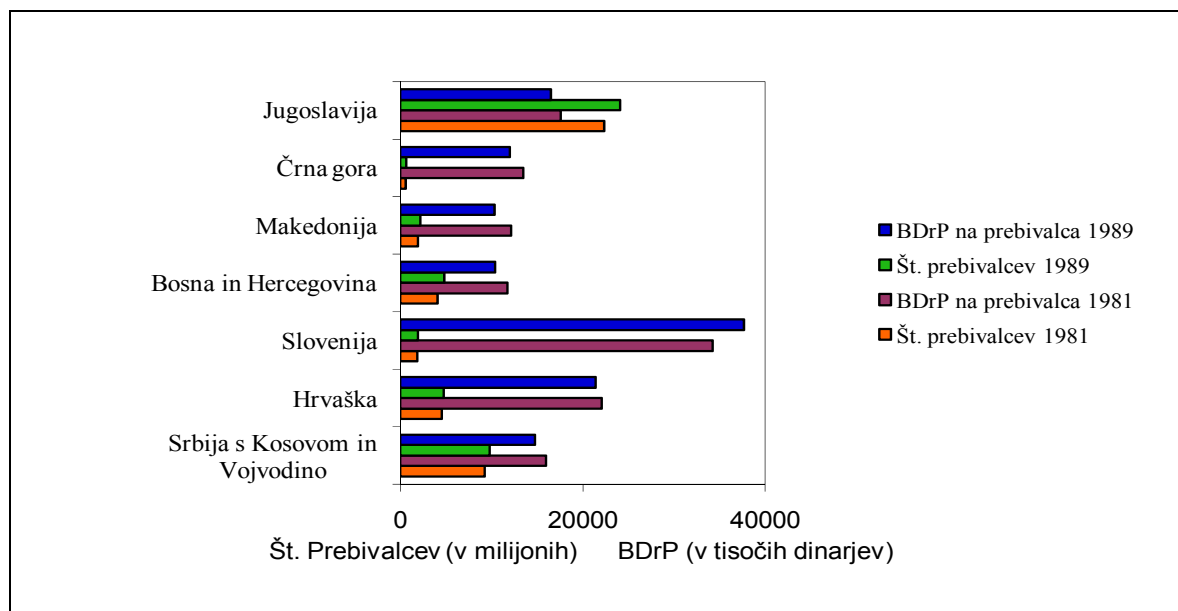
Slovenija kot samostojna država je prestala trikratno tranzicijo. Poleg tranzicije iz socialističnega v tržno gospodarstvo se je soočila tudi s prehodom iz regionalnega v nacionalno gospodarstvo in tranzicijo, ki je bila potrebna za to, da je kot del Socialistične federativne republike Jugoslavije postala neodvisna država in bodoča članica razširjene Evropske unije (Mrak, Rojec & Silva-Jáuregui, 2004, str. xx).

2.1 Razvitost Slovenije ob koncu socializma

Slovenija je bila do leta 1991 del Jugoslavije, v kateri se je od leta 1945 pa do njenega razpada poskušala doseči večja razvitost s petimi reformnimi cikli: z izhodiščno reformo samoupravljanja 1950–1954, z reformo leta 1961, ki je bila zaustavljena leta 1962, naslednji reformni val se je začel leta 1965 in končal v začetku sedemdesetih let. Četrta reforma se je pričela leta 1982 z dolgoročnim programom ekonomske stabilizacije, ki je bil zaustavljen leta 1985, zadnja reforma pa se je začela leta 1988 z reformo gospodarstva, reformo političnega sistema in reformo Zveze komunistov Jugoslavije. Gospodarsko obdobje od leta 1988 je označevala radikalna tržna reforma, ki je uvajala pluralizem lastninskih oblik, avtonomijo podjetja, trg kapitala in delovne sile ter upravljanje na temelju kapitala in dela (Kovač, 1990, str. 143–185).

Slovenija je v okviru Jugoslavije vedno veljala za najbolj razvito republiko. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil njen bruto družbeni proizvod na prebivalca najvišji in še enkrat večji od jugoslovanskega povprečja.

Slika 1: Bruto družbeni proizvod na prebivalca v jugoslovanskih republikah ter število prebivalcev v letih 1981 in 1989

Vir: Szayna & Zanini, *The Yugoslav Retrospective Case, Rand Monograph, 2000, str.91, tabela 3.9.*

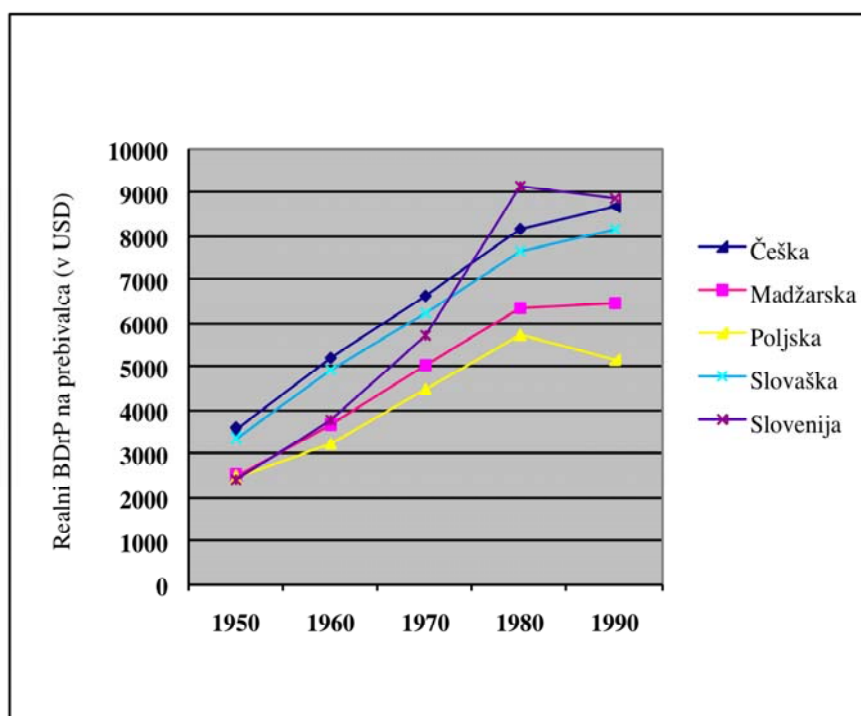
Slovenija je bila edina republika bivše skupne države, v kateri je bil BDrP na prebivalca v letu 1989 višji kot 1981. V drugih republikah se je BDrP na prebivalca konec osemdesetih let zmanjšal, prav tako pa tudi v Jugoslaviji kot celoti. Kljub temu, da je prebivalstvo Slovenije pomenilo leta 1989 le nekaj manj kot 8 % prebivalstva Jugoslavije, je bil njen BDrP na prebivalca več kot enkrat višji od jugoslovanskega povprečja. Že konec osemdesetih let je bil BDrP Slovenije primerljiv s proizvodom, ki sta ga dosegali Portugalska in Grčija (Szayna & Zanini, 2000, str. 91).

Slovenija se je od drugih republik Jugoslavije razlikovala tudi po tem, da je bil zelo majhen del prebivalstva zaposlen v kmetijskem in velik del v industrijskem sektorju. Zaradi razvitega industrijskega sektorja je slovenski izvoz leta 1990 dosegal 29 % celotnega jugoslovanskega izvoza, okoli 80 % trgovskih poslov je bilo sklenjeno z razvitimi državami, 14 % z Vzhodnoevropskimi državami in okoli 6 % z državami v razvoju (Pleskovič & Sachs, 1994, str. 193–194).

Industrijska struktura in struktura zaposlenosti v Sloveniji sta bili pred osamosvojitvijo podobni drugim socialističnim državam. Tako kot pri njih tudi v Sloveniji nezaposlenosti praktično ni bilo, prav tako pa je najpomembnejši del slovenskega gospodarstva predstavljala industrija, medtem ko je bil v državah OECD prevladujoč storitveni sektor (Pleskovič & Sachs, 1994, str. 193).

Tudi v razmerju do drugih vzhodnoevropskih socialističnih držav se je Slovenija razvijala hitreje. Primerjava bruto družbenega proizvoda na prebivalca kaže, da je Slovenija, podobno kot bivša Jugoslavija, doživljala visoko stopnjo razvoja v obdobju 1956–1987 in od leta 1978 dosegala najvišje mesto v realnem bruto družbenem proizvodu na prebivalca v primerjavi s Češko, Madžarsko, Poljsko in Slovaško (Guisan, Aguayo & Carballas, 2004, str. 7).

Slika 2: Realni bruto družbeni proizvod na prebivalca po kupni moči v petih srednjeevropskih državah (v tisočih dolarjev po cenah iz leta 1990)

Vir: Guisan, Aguayo & Carballas, *Economic Growth and Cycles in Poland, Hungary, Czech Republic, Slovakia and Slovenia: A comparison with Spain, Austria and other EU countries, 1950–2002*, 2004, str. 12, tabela 2.

Češka in Slovaška sta imeli med petimi državami najvišji vrednosti realnega bruto družbenega proizvoda na prebivalca v petdesetih letih prejšnjega stoletja, vendar pa ju je konec sedemdesetih let Slovenija prehitela zaradi veliko večjega investiranja v industrijo. Poljska in Madžarska sta imeli leta 1950 zelo podobno raven bruto družbenega proizvoda, čeprav je Madžarska imela nato do leta 1990 boljši razvoj kot Poljska. V obdobju 1970–1980 je Poljska imela strmo rast BDrP, ta trend pa se je do leta 1990 v primerjavi z Madžarsko obrnil v negativno smer. Podobno se je zaradi politične krize konec osemdesetih let zgodilo v Sloveniji, saj se je pozitiven trend rasti bruto družbenega proizvoda obrnil navzdol in bil leta 1990 le za malo nad ravnjo Češke.

Dr. Mencinger (2004a, str. 31) pravi, da je imela Slovenija boljše začetke. Ugodne začetne pogoje so ustvarile napol dokončane gospodarske reforme in zdaj zaničevana temelja takratnega gospodarskega sistema: družbena lastnina in samoupravljanje. Med takšnimi začetnimi pogoji so bili s tem tudi: avtonomija podjetij, normalno delovanje trga produktov, uporaba precej standardnih ekonomsko-političnih ukrepov, socialno stabilno prebivalstvo,

geografsko razpršena, diverzificirana in dovolj moderna industrija, privatno, čeprav precej neučinkovito kmetijstvo, deloma privaten storitveni sektor ter utrjene vezi z zahodnimi gospodarstvi.

2.2 Opis slovenske tranzicije in izpostavitve prednosti in pomanjkljivosti

Z osamosvojitvijo leta 1991 se je Slovenija znašla na utesnjenem oziroma majhnem trgu, ki je štel le še nekaj manj kot dva milijona prebivalcev v primerjavi s prejšnjimi 22 milijoni. Če je v celotni blagovni menjavi Slovenije s tujino in jugoslovanskimi republikami še leta 1989 znašal delež območja bivše Jugoslavije okoli 60 odstotkov, se je v nekaj letih znižal na samo 10 odstotkov. Številna podjetja slovenske predelovalne industrije, ki so večino svojih izdelkov prej prodajala na jugoslovanski trg, so se znašla v hudi krizi. Krizo sta dodatno zaostriili še razpad Sovjetske zveze ter kriza v nekdanjih državah Varšavskega pakta, kamor smo konec devetdesetih let izvozili skoraj četrtno blaga izven Jugoslavije (Krašovec, 2008).

Vse to je povzročilo, da je bila industrijska proizvodnja v Sloveniji v letu 1991 četrtno nižja kot pa v drugi polovici osemdesetih let, leta 1992 pa je dosegala komaj dve tretjini tistega obsega, ki ga je imela leta 1988. Zaradi zniževanja stroškov in množičnega odpuščanja delavcev so v mnogih podjetjih ukinjali razvojne oddelke in službe, kar je imelo dolgoročne posledice za slovensko gospodarstvo, še posebej, ker se je v prvi polovici devetdesetih let zmanjšal delež proračunskih sredstev za vlaganje v znanost in tehnologijo (Krašovec, 2008).

Socialne razlike med ljudmi so se povečale, povprečna življenjska raven ljudi pa se je občutno znižala. Prišlo je do številnih stavk delavcev, povod zanje pa so bile v več kot štirih petinah primerov slabe in tudi neizplačane plače. Stavkovni val je dosegel svoj vrh v letu 1992, ko je bilo organiziranih okrog 200 velikih stavk, ki se jih je povprečno udeležilo po 400 delavcev, v povprečju pa so trajale od dva do tri dni. Prišlo je tudi do množičnih predčasnih upokojitev, tako da se je število upokojencev podvojilo, podpore nezaposlenim in druge socialne dajatve pa so močno obremenile javne finance. V obdobju 1991–1993 se je delež pokojninsko-invalidskega zavarovanja v javnih odhodkih v Sloveniji povečal z 11,1 % na 14,1 % BDP, zdravstvenega zavarovanja s 5 % na 7,4 % BDP, delež za državno porabo na ravni republike s 16,6 % na 22,8 % BDP, nekoliko pa se je znižal delež javne porabe na ravni občin. Bruto družbeni proizvod je po letu 1989 samo upadal, najbolj pa v letih 1991 in 1992. Poleg tega je samostojna Slovenija podedovala iz Jugoslavije zelo visoko stopnjo inflacije, saj so bile januarja leta 1992 cene za 262 % višje kot leto dni poprej (Krašovec, 2008).

Te nič kaj vzpodbudne razmere so terjale hitrejše prilagajanje novim trgom, prestrukturiranje proizvodnje ter vzpostavitev novega gospodarskega in socialnega sistema. Prvi rezultati takšne politike so bili vidni že leta 1994, saj je gospodarstvo takrat že dosegalo pozitivne rezultate: gospodarska rast je dosegala 5,3-odstotno letno rast, inflacija, ki je leta 1989 znašala tisoč tristo odstotkov, se je z vpeljavo lastnega denarja znižala in je leta 1995 upadla pod deset odstotkov. Zmanjševala se je tudi brezposelnost in leta 2001 dosegla 6,4 odstotka, kar je bilo nižje od povprečja v Evropski uniji (SURS, SI-STAT podatkovni portal, 2009).

2.3 Ključne reforme

Slovensko tranzicijo lahko razdelimo v dve obdobji. Prvo obdobje je bilo namenjeno ustvarjanju nove neodvisne države, drugo pa je gibal proces pridruženja Evropski uniji. Slovenski reformni proces je temeljil na dveh skupinah politik. Prva se je nanašala na politike, katerih cilj je bil makroekonomska stabilizacija ter notranja in zunanja liberalizacija. Druga skupina politik se je ukvarjala s strukturnimi in institucionalnimi reformami, med drugim tudi z grajenjem institucij, privatizacijo državne lastnine ter reformo podjetniškega sektorja, finančnega sektorja, javnih podjetij, pokojninskega in davčnega sistema, sistema socialnega skrbstva ter državne administracije (Mrak, et al., 2004, str. xxi).

Gradualistični pristop k tranziciji

Slovenija se je odločila za postopen prehod iz planskega v tržno gospodarstvo iz več razlogov. Eden najpomembnejših je bil notranji izvor slovenske tranzicije, v katerem stare elite niso samo opazovale tranzicije, ampak so z uvajanjem pomembnih sprememb že v obdobju pred tranzicijo prav tako vplivale na svoj bodoči lastni položaj v družbi in gospodarstvu po posledicah tranzicije. Naslednji pomemben vzrok je bil v relativno visoki stopnji razvitosti, ki je dovoljevala bolj previden pristop k tranziciji in ki je vpeljala v analizo o stroških in koristih premislek, da je bilo pomembno, da se ne razvrednotijo nekateri od pozitivnih dosežkov, ki so se zgodili pred tranzicijo. Tretji razlog je bil nasploh previden pristop Slovencev h gospodarskim reformam, ki ga je spremljala tradicija grajenja konsenza v smislu katere koli skupne odločitve. In na koncu, šok v gospodarstvu, povzročen z izgubo jugoslovanskega trga, je skupaj z nestabilnimi političnimi razmerami v Sloveniji v času zgodnjega obdobja neodvisnosti prepričal proti pristopu »velikega poka« (šok terapije) glede tranzicije (Mrak, et al., 2004, str. xxii).

Postopen pristop se je kazal na številnih področjih slovenskega gospodarskega razvoja vseskozi v devetdesetih letih, še posebej pa pri privatizacijskem procesu. Slovenska privatizacijska strategija je vzpostavila relativno razpršeno lastniško strukturo, v kateri so si notranji, zunanji in navidezni vladni lastniki delili prevlado. Postopen pristop je bil ključni faktor pri transformaciji finančnega sektorja. Kljub hitri obnovitvi bančnega sektorja je privatizacija bank v lasti države prišla na dnevni red gospodarske politike zelo pozno. Iz različnih vzrokov je prestrukturiranje zavarovalniškega sektorja prav tako zaostajalo. In ne nazadnje, Slovenija je bila v poznih devetdesetih letih še vedno v precej zgodnjih fazah reforme javnih podjetij ter reforme monetarne oziroma še bolj podrobneje politike menjalnega tečaja. Slovenija je sprejela makroekonomske politike s ciljem mehkega vpliva tranzicije; na primer, po začetnem čistem sistemu drsenja deviznega tečaja je bil izbran režim uravnavanega drsečega deviznega tečaja s tem, da je centralna banka zelo skrbela za to, da je prišlo do »nadzorovane« apreciacije novega slovenskega denarja – tolarja, da bi tako zmanjšala pritiske na izvozni sektor (Mrak, et al., 2004, str. xxii).

Glavni argument v prid postopnega pristopa k tranziciji je bil izražen kot nasprotni argument proti pristopu »velikega poka«. Reforme »velikega poka« so v drugih državah značilno spremljali veliki šoki, ki so velikokrat vodili do začasnih, vendar velikih izgub proizvodnje in naraščajoče brezposelnosti ter posledično do grožnje socialne nestabilnosti in končno do nasprotovanja reformam. Bolj postopen pristop je dal gospodarskim subjektom več prostora za prilagajanje (Mrak, et al., 2004, str. xxii–xxiii).

Makroekonomske politike in strukturne reforme

Tako je torej Slovenija podedovala znatna ekonomska neravnotežja, tako notranja (hiperinflacijo) kot tudi zunanja (velik dolg do tujine), od SFR Jugoslavije. Hkrati je Slovenija izgubila tudi trge v bivši Jugoslaviji, ni imela nobenih deviznih rezerv v podporo svoji novi valuti in je šele pričela sprejemati navzven odprto, v izvoz usmerjeno razvojno strategijo, ki je zahtevala liberalizacijo poslovanja s tujino. Iz vseh teh razlogov sta bili makroekonomska stabilizacija in liberalizacija absolutna nujnost in najvišja prioriteta zgodnega obdobja tranzicije. Po začetni tranzicijski recesiji, ki se je kazala v padcu bruto domačega proizvoda na prebivalca, je Sloveniji uspelo zelo hitro znova pridobiti impulz rasti in pomembno spodrezati inflacijo. Že v letu 1993 se je vrnila rast, poleg tega pa je vseskozi v obdobju tranzicije Slovenija ohranila ugoden položaj v svojih finančnih in zunanjih računih. Lahko rečemo, da so bile makroekonomske politike države, ki so imele za cilj stabilizacijo in liberalizacijo, uspešne in so na ta način tlakovale pot za strukturne in institucionalne reforme. Te makroekonomske politike so vključevale monetarno politiko, fiskalno politiko, dohodkovno politiko in trgovinsko politiko (Mrak, et al., 2004, str. xxv).

Monetarna politika

Mejnik v slovenski ekonomski neodvisnosti je bila uvedba tolarja v oktobru 1991. V tistem času se je slovenska centralna banka, Banka Slovenije, soočala s širokim spektrom institucionalnih in makroekonomskih težav: dvoštevlično mesečno inflacijo, visoko indeksirano ekonomijo, imela ni nobenih mednarodnih rezerv, z nizko stopnjo zaupanja v nov denar, ogromno zapuščino nedonosnih posojil v dveh velikih komercialnih bankah ter s pomanjkanjem verodostojnosti novoustanovljene centralne banke same in njenih politik. Prvenstvena skrb centralne banke je bila stabilnost cen. Skladno s tem je bil njen izhodiščni cilj, da hitro postavi inflacijo nižje od hiperinflacijskih vrednosti. Uporabljeno je bilo monetarno sidro za doseg tega cilja, vendar pa je bil izbran režim drsečega deviznega tečaja. Ta režim je predpostavljala, da bo banka imela nadzor nad oskrbo z denarjem, vendar pa bo intervenirala na deviznem trgu samo v okviru omejitev, postavljenih z izbrano monetarno politiko (Mrak, et al., 2004, str. xxv).

V letih, ki so sledila, je slovenska monetarna politika dosegla številne pomembne cilje. Centralna banka je samo sebe vzpostavila kot kredibilno institucijo, letna inflacija je bila znižana na enomestno število sredi leta 1995, ravnotežje v plačilnem razmerju je bilo okrepljeno, zaupanje v novi denar je raslo (kar se je kazalo v močni rasti in izboljšani ročnosti

strukture tolarskih bančnih depozitov), domače obrestne mere so padle, tuje devizne rezerve so porasle praktično z nič na znesek, enakovreden 7,1 mesečnega skupnega (blago in storitve) uvoza konec avgusta 2003 in sprejeta so bila določila 8. člena Mednarodnega denarnega sklada o konvertibilnosti tekočega računa ter stabilizaciji bančnega sektorja (Mrak, et al., 2004, str. xxv–xxviii).

Fiskalna politika

Glavna cilja slovenske fiskalne politike sta bila državni proračun ter vzpostavitev fiskalnega okolja, sposobnega podpirati gospodarsko rast. Leta 1991 je prišlo do reforme javnih finančnih institucij, kar je povečalo učinkovitost pobiranja davkov in izboljšalo nadzor nad porabo. Kljub naraščajočim težavam je bila dosežena uravnoteženost glavne bilance javnega financiranja. Znotraj splošne uravnoteženosti javnih finančnih sredstev so še naprej obstajali precejšnji problemi v strukturi odhodkov in prihodkov. Na strani odhodkov je bila fiskalna politika omejena z velikimi in institucionalnimi socialnimi transferji ter relativno visokimi stalnimi stroški državne administracije za majhno državo; na prihodkovni strani je bila omejena s tesno povezanostjo prihodkov s plačami: neposredni davki in prispevki za socialno varnost so pomembni viri prihodkov. V letih 1999 in 2000 je bila izvedena pokojninska reforma, ki je do določene mere razbremenila posamični največji pritisk na javno porabo, leta 1999 pa je bil uveden davek na dodano vrednost (Mrak, et al., 2004, str. xxviii).

Dohodkovna politika

Od neodvisnosti naprej je Slovenija vzpostavila institucionalni mehanizem, v katerem so bile kolektivne pogodbe glavni instrument za urejanje plač, vendar pa imajo tudi individualne pogodbe ter zakonodaja svojo vlogo. Razvoj plač v Sloveniji do leta 1996 ni ustrezno podpiral stabilizacijske politike. Stalna rast realnih plač na zaposlenega, ki smo jo v Sloveniji dosegali od leta 1992 naprej, je prispevala k poslabšanju izvozne konkurenčnosti. Kljub znižanju zaposlenosti je rast realnih plač na zaposlenega presegla rast produktivnosti dela. Samo leta 1997 se je kot rezultat novega mehanizma indeksiranja, rast realnih plač upočasnila. Nadzor nad rastjo plač v javnem sektorju še ni bil dosežen (Mrak, et al., 2004, str. xxviii).

Trgovinska politika

Ker je Slovenija majhna država, je edina uspešna strategija za nadaljnji gospodarski razvoj navzven odprt, v izvoz usmerjen pristop in sprejetje politik za njeno pospeševanje. Od neodvisnosti naprej je Slovenija pospešeno uvajala reforme trgovinske politike (zmanjšanje carin in odprava ali zmanjšanje netarifnih ovir) zato, da bi povečala odprtost svojega gospodarstva in vzpostavila institucionalni okvir s ciljem pospeševanja konkurenčnosti domačih proizvajalcev (Mrak, et al., 2004, str. xxix).

Strukturne in institucionalne reforme

Da bi razvili močno gospodarstvo, ki bi bilo dobro pripravljeno za spopad s tranzicijskimi šoki, da bi znižali inflacijo in jo obdržali na nizki ravni, je moral makroekonomske politike spremljati širok spekter strukturnih in institucionalnih reform. Slovenija je zaključila večino potrebnih strukturnih reform v celoti ali delno, vendar pa njen program na tem področju še ni izrabljen. Krepitev preostalih strukturnih reform je glavni politični izziv, s katerim se bo država morala soočiti v bližnji prihodnosti. Posamezni elementi in napredek, dosežen na glavnih področjih strukturnih reform, so naslednji (Mrak, et al., 2004, str. xxix):

a) vzpostavljanje institucij

Vzpostavljanje institucij je bilo v Sloveniji opravljeno v različnih razsežnostih: v smeri k ustvarjanju nacionalnega gospodarstva in države, v prehodu iz socialističnega v tržno gospodarstvo ter končno v smeri k članstvu v EU. Vzpostavljanje institucij je po naravi postopen proces, ker institucije, kakor koli že so dobro oblikovane, potrebujejo čas, da dozori (Mrak, et al., 2004, str. xxxii).

b) reforma podjetniškega sektorja

Prestrukturiranje slovenskega podjetniškega sektorja se je pričelo že v poznih osemdesetih letih. V zgodnji fazi je bila večina pozornosti na tem področju usmerjena na tri vidike reforme. Prvi je bil vzpostavitev ustreznega zakonskega in institucionalnega okvira za nastanek podjetij ter za pospeševanje podjetništva. Drugi je bil sanacija podjetniškega sektorja, v okviru katerega je bilo sproženih več različnih programov za sanacijo podjetij. Tretji je bil privatizacija (Mrak, et al., 2004, str. xxxii).

c) reforma finančnega sektorja

V obdobju zgodnje tranzicije je šel bančni sektor skozi obsežne sanacije, ki jih je vodila vlada in ki so bile uspešno dokončane leta 1997. Od tedaj je šla bančna industrija skozi intenzivno konsolidacijo in manj intenzivno strukturno spreminjanje zato, da bi povečala svojo učinkovitost. Največja banka v Sloveniji, Nova Ljubljanska banka, je bila delno privatizirana leta 2002, vendar pa je ostala v večinski lasti države. V zavarovalniškem sektorju sta konsolidacija in prestrukturiranje zaostajala, večinoma zaradi nerešenih lastniških vprašanj v največjem zavarovalniškem podjetju. Na razvoj kapitalskega trga je močno vplival masovni privatizacijski proces, vendar pa doslej ni postal pomemben kanal za posredovanje novih varčevanj (Mrak, et al., 2004, str. xxxii).

d) reforma javnih podjetij in izboljšanje gospodarske infrastrukture

Kmalu po neodvisnosti je Slovenija sprožila reforme svojih javnih podjetij. Tempo reforme je bil še posebej počasen v prvih letih tranzicije. Relativna neučinkovitost javnih podjetij je pomemben strukturni vzrok za obstojnost inflacije in ovira konkurenčnost slovenskega gospodarstva (Mrak, et al., 2004, str. xxxiii).

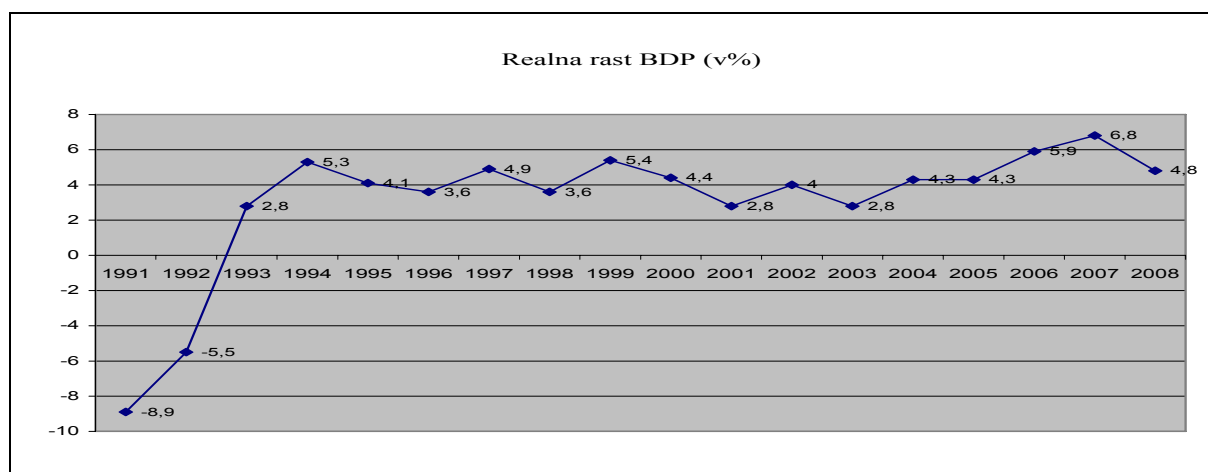
e) reforma socialne varnosti in pokojninskega sistema

Sloveniji je uspelo obdržati sisteme za zagotavljanje socialne varnosti (pokojnine, zdravstvena oskrba, izobraževanje in mreža socialne varnosti) v dobri kondiciji. Reforma zdravstvenega varstva je leta 1992 uvedla dodaten steber prostovoljnega privatnega zdravstvenega zavarovanja, ki je hitro postal navidezno obvezen, ker je njegova pokritost skoraj univerzalna. Naslednja celovita reforma socialne varnosti je bila pokojninska reforma, sprožena leta 2000. Ta reforma je priredila obstoječi prvi steber, ki je v obliki sprotnega prispevnega kritja, in uvedla drugi steber v obliki prostovoljne sheme. Čeprav so imele te reforme pozitiven vpliv na stabilnost proračuna, so potrebni nadaljnji koraki na obeh področjih zato, da bi srednjeročno obdržali proračunsko vzdržnost, še posebej če upoštevamo staranje slovenskega prebivalstva (Mrak, et al., 2004, str. xxxiii).

2.4 Gospodarski cikel

Potek gospodarskega cikla v Sloveniji, ki ga merimo z realno rastjo bruto domačega proizvoda v obdobju 1991–2008, je prikazan v sliki 3.

Slika 3: Gospodarski cikel v Sloveniji, merjen z realno rastjo bruto domačega proizvoda v obdobju 1991-2008

Vir: SURS, SI-STAT podatkovni portal, 20.4.2009.

Slika 3 kaže, da je realna rast bruto domačega proizvoda v opazovanem obdobju dosegla tri vrhove, in sicer v letih 1994, 1999 in 2007. Med prvim in drugim vrhom so minila štiri leta, med drugim in tretjim vrhom pa sedem let. Medtem ko sta prva vrhova po vrednosti skoraj

enaka, pa občutno odstopa tretji vrh. Zanimivo je, da sta najnižji doseženi stopnji rasti v letih 2001 in 2003 po vrednosti popolnoma enaki oziroma enaki kot leta 1993, ko je Slovenija prvič po letu 1990 dosegla pozitivno rast bruto domačega proizvoda.

2.5 Posebnosti in slabosti

Pomembna posebnost slovenskega prehoda v kapitalistično tržno gospodarstvo v primerjavi z drugimi državami Srednje in Vzhodne Evrope je bila ta, da se je naša država odločila za postopen prehod. Kot piše dr. Mencinger (2008a), je bila verjetnost, da bi Slovenija ob vstopu v tranzicijo oziroma ob osamosvojitvi sprejela tržni fundamentalizem, majhna, saj je lahko v vseh sestavinah prehoda – privatizaciji, makroekonomski stabilizaciji in prestrukturiranju – ignorirala takrat veljavne tranzicijske dogme in izbirala svoja pota. To so omogočali razvitost gospodarstva, njegova odprtost in samostojnost podjetij, ki je temeljila na konceptih družbene lastnine in samoupravljanja, ter proporcionalni volilni sistem, ki je preprečil radikalizacijo in omogočil sobivanje nove in prilagodljive stare politične in gospodarske "elite". Ta z izjemami, ki jih je mogoče prešteti na prste ene roke, že dolgo pred spremembami ni verjela v socializem, kaj šele da bi ga poskusila braniti.

Druga posebnost je bila, da se Slovenija ni ozirala na nasvete tujih izvedencev, kako naj izpelje tranzicijo. Po zamislih tujih svetovalcev naj bi stabilizacijsko politiko povezali s privatizacijo in z osamosvojitvijo, kar bi sicer omogočilo izvedbo "šok terapije" in hiter prehod v "pravi" kapitalizem. Zamisel je že precej pred osamosvojitvijo propadla; pripravljavci makroekonomskega paketa osamosvajanja smo, piše dr. Mencinger (2008a), resnici na ljubo, "šok terapije" zavračali ne le zaradi vere v socialno-tržni kapitalizem, ampak tudi iz strahu pred količino administriranja, ki bi bila zanjo potrebna. Po dejanski osamosvojitvi 8. oktobra 1991 je pomagala sreča; Slovenije ob njenem nastanku Mednarodni denarni sklad še ni priznal. Svetu Banke Slovenije, ki so jo takrat obvladovali gradualisti, je zato uspelo izničiti vpliv ekonomskega čarodeja Sachsa in zavrniti stabilizacijo, kakršno je priporočal "washingtonski dogovor" o stabilizaciji v nekdanjih socialističnih državah. Ta je še poglobil transformacijske depresije in multinacionalkam omogočil poceni nakupe propadlih podjetij v vzhodni Evropi. Še več. Svet Banke Slovenije je ekonomsko precej neuki vladi bolj kot ne odvzel stabilizacijsko politiko; njen temelj je bila takojšnja uvedba sistema drsečega tečaja tolarja, kar je bilo v nasprotju s takrat veljavnimi doktrinami. Ker Slovenija ni imela "stand by" posojil IMF-ja, je Banka Slovenije lahko le vljudno prikimavala in se hkrati požvižgala na priporočila njegovih letnih misij, ki so, posebno po češki krizi, postala bolj medla, po argentinski katastrofi pa so povsem izginila.

Najuspešnejši del tranzicije je bila zagotovo makroekonomska stabilizacija. Vendar pa tudi te reforme niso minile brez težav. Kot pišeta Pleskovič in Sachs (1994), so med ekonomskimi reformami samo najbolj nujne dobile široko politično podporo, in sicer monetarna reforma in makroekonomska stabilizacija. Pod temi pogoji privatizacija in finančno prestrukturiranje podjetij in bank niso bile nujne prioritete parlamenta in politikov. Smatralo se je, da je od teh

treh tesno povezanih strukturnih reform privatizacija najbolj pomembna. Ko pa je postala privatizacija politični problem, sta bili drugi dve reformi potisnjeni na čakalno listo.

Pomembna reforma, o kateri se je zagotovo največ razpravljalo, je bila privatizacija. Kot piše dr. Mencinger (2008b) sta se na tem področju izoblikovala dva koncepta: koncept decentralizirane, postopne in odplačane privatizacije in koncept centralizirane, hitre in razdelitvene privatizacije. Vsak je imel gospodarske prednosti in slabosti, a te so bile za uveljavitev koncepta manj pomembne. Šlo je za prerazdelitev gospodarske in politične moči. Prvi naj bi jo zadržal pri stari gospodarski in politični eliti, "rdečih" direktorjih, drugi pa naj bi jo prinesel novi. Zakon o preoblikovanju družbene lastnine iz novembra 1992 je bil še najboljši možni kompromis med obema. Od prvega je prevzel decentraliziranost, od drugega pa brezplačno razdelitev certifikatov. Njegova dobra stran je bila vnaprejšnja nedoločenost strukture lastništva po končani formalni privatizaciji, slaba stran pa je bila uveljavitev mešetarjenja s premoženjem namesto trdnega dolgoročnega gospodarjenja.

S konceptom privatizacije, ki ga je sprejela takratna politična elita, se dr. Mencinger (2004, str. 7) ne strinja, saj meni, da je bila najusodnejša napaka narejena že pred osamosvojitvijo. Gre za opustitev koncepta decentralizirane, postopne, odplačne in nadzorovane privatizacije, ki je upošteval stanje ter značilnosti slovenskega gospodarstva. Z njim bi obdržali prednosti, izvedli privatizacijo in reprivatizacijo brez pretresov in kljub pomanjkanju kapitala hitro našli odgovorne lastnike. Brez neumnega poskusa zamenjave tega koncepta s centralizirano in razdelitveno privatizacijo bi bilo stanje v slovenskem gospodarstvu celo ne glede na takšno ali drugačno gospodarsko politiko že precej boljše od zdajšnjega. Več kot z "by-passi" in "krajami" hlebca bi se novi lastniki ukvarjali z njegovim povečevanjem.

Izbrana pot je bila za slovensko gospodarstvo povsem primerna predvsem zaradi njegovih lastnosti in zato, ker je gospodarstvo neprestano delovalo. Slovenija je imela trg produktov in kvazitrga delovne sile in kapitala, trgovala je predvsem z Zahodom, podjetja so bila neodvisna, industrija regionalno razpršena, na vrtičkarstvo in delo popoldne oprta družba pa je socialno izredno stabilna. Celo odcepitev je bila gospodarsko lažja, kot je oziroma bo katera koli druga v Vzhodni Evropi; Slovenija je bila infrastrukturno (daljnovodi, plinovodi, železnica) že prej praktično ločena od preostalega dela Jugoslavije. Možnosti spremeniti slovensko gospodarstvo v sodobno tržno gospodarstvo, ne da bi vanj šli prek južnoameriškega kapitalizma, so bile zato neprimerno boljše kot kjerkoli drugje (Mencinger, 2004, str. 6).

Izgradnja gospodarskega sistema je bila postopna in dokaj počasna, ker je Slovenija zelo previdno opuščala elemente bivšega gospodarskega sistema. Nova politična in gospodarska elita je nastala v glavnem iz stare, zelo prilagodljive politične in gospodarske elite, kar je bilo za gospodarstvo veliko bolj poceni, kot pa da ustvari novo. Prva, doslej najbolj nepolitično sestavljena, Peterletova vlada je, kolikor je mogla, gospodarsko elito varovala pred raznovrstnimi domačimi fundamentalisti in jim prepustila prestrukturiranje podjetij, spet, resnici na ljubo, tudi zato, ker o tem nismo imeli pojma, piše dr. Mencinger (2008a). To prestrukturiranje je bilo v letih velike recesije 1990 in 1991 res sestavljeno iz odpuščanja in še

bolj iz zgodnjega upokojevanja, a kakršno koli centralizirano prestrukturiranje ali prodaja podjetij multinacionalkam bi bila dolgoročno veliko slabša.

Kot piše v pogajalskih izhodiščih Republike Slovenije v poglavju Konkurenca in državne pomoči, sta kljub intenzivnosti procesov gospodarskih sprememb za naše gospodarstvo še vedno značilna relativno velik pomen neprivatne lastnine in nedokončan proces prestrukturiranja podjetij – obstajajo velike razlike v dobičkonosnosti, intenzivnosti investiranja in dodatnega zaposlovanja v prid novonastalih in tujih podjetij, ki imajo, za razliko od privatiziranih podjetij, že vzpostavljeno jasno lastniško strukturo. Vse to priča, da lastništvo v Sloveniji še ni delovalo povsem kot ustrezna vzpodbuda za prestrukturiranje (pomanjkanje strateških lastnikov kot aktivnih nosilcev prestrukturiranja podjetij) in da je slovensko gospodarstvo tudi v tem pogledu še vedno v tranziciji (SVEZ, 1998, str. 6).

Slovenski podjetniški sektor kot celota v obdobju po osamosvojitvi nikoli ni posloval z dobičkom. Čeprav se je skupni poslovni izid gospodarskih družb v letu 1997 v primerjavi s preteklimi leti bistveno izboljšal, je bil še vedno negativen. V tem letu je z izgubo poslovalo še vedno kar 30, 5% vseh gospodarskih družb. Rezultati poslovanja podjetniškega sektorja in likvidnostne težave tega sektorja so kazale, da prestrukturiranje podjetniškega sektorja še ni zaključeno, stanje v gospodarstvu pa še ni primerljivo s stanjem v razvitih tržnih gospodarstvih (SVEZ, 1998, str. 6).

Leta 1999 je Svetovna banka v svojem poročilu o ekonomski transformaciji in pridruževanju Slovenije Evropski uniji zapisala, da je ne glede na dobre rezultate za slovensko gospodarstvo še vedno značilna vztrajna strukturna šibkost. Velik delež države v gospodarstvu, omejena vloga finančnega sektorja pri posredovanju virov ter nizek delež privatnega sektorja v predelovalni dejavnosti vodijo k nižji rasti glede na druga vodilna gospodarstva v Srednji in Vzhodni Evropi. Javno financiranje države se sooča z naraščajočimi pritiski zaradi visokih in vse višjih stroškov za socialno varnost, v glavnem pokojninskih in zdravstvenih stroškov, kot tudi relativno visoke rasti plač v javnem sektorju v začetnih letih tranzicije (World Bank, 1999, str. 1).

3 RAZVITOST SLOVENIJE V PRIMERJAVI Z DRUGIMI KANDIDATKAMI PRED VSTOPOM V EU

Med končnimi cilji ekonomske politike so najpomembnejši makroekonomski agregati, predvsem hitra in stabilna rast BDP (gospodarska rast), zatem pa še nizka inflacija, nizka stopnja brezposelnosti ter zunanje (plačilnobilančno) in notranje (proračunsko) ravnotežje. (Bajt & Štiblar, 2004, str. 483). Z navedenimi kazalci makroekonomske uspešnosti bom primerjala Slovenijo z devetimi državami kandidatkami za vstop v Evropsko unijo (Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska in Slovaška) v obdobju 1997-2004, ki so se 1. maja 2004 uniji, poleg Slovenije, pridružile.

3.1 Rast realnega bruto domačega proizvoda (BDP)

Tabela 1 kaže primerjavo rasti realnega BDP Slovenije z devetimi kandidatkami ter povprečjem petnajstih članic Evropske unije v obdobju 1997–2004.

Tabela 1: Letna stopnja rasti realnega BDP v kandidatkah za EU v obdobju 1997-2004, odstotna sprememba glede na prejšnje leto

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ciper	2,3	5,0	4,8	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2
Češka	-0,7	-0,8	1,3	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5
Estonija	10,8	5,4	-0,1	9,6	7,7	7,8	7,1	7,5
Latvija	8,3	4,8	3,3	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7
Litva	8,5	7,5	-1,5	4,2	6,7	6,9	10,2	7,4
Malta	np	np	np	np	-1,6	2,6	-0,3	1,2
Madžarska	4,6	4,8	4,2	5,2	4,1	4,1	4,2	4,8
Poljska	7,1	5,0	4,5	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3
Slovaška	4,4	4,4	0,0	1,4	3,4	4,8	4,7	5,2
Slovenija	4,9	3,6	5,4	4,4	2,8	4,0	2,8	4,3
EU 15	2,7	3,0	3,0	3,9	1,9	1,2	1,2	2,3
EU 27	2,7	3,0	3,0	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5

Opomba: np - ni podatka.

Vir: Eurostat, Portal Page, National Accounts, Real GDP Growth.

Slovenija je od leta 1997 pa do leta 2004, ko je vstopila v Evropsko unijo, vedno imela pozitivno gospodarsko rast glede na prejšnje leto. Njena rast se je gibala med 2,8 do največ 5,4 odstotka. Češka, Estonija, Litva in Malta so v tem obdobju imele tudi negativno gospodarsko rast. Najmočnejšo rast so imele baltske države: Estonija, Latvija in Litva, medtem ko so Madžarska, Poljska in Slovaška imele podobne odstotke rasti kot Slovenija.

V primerjavi s povprečno rastjo, ki jo je dosegalo 15 najrazvitejših oziroma »starih« članic EU, je Slovenija v vseh letih opazovanega obdobja dosegala višjo gospodarsko rast. Prav tako je imela v celotnem obdobju višjo rast, kot pa je znašalo povprečje EU 27. Nasprotno pa je naša država v primerjavi s povprečno rastjo desetih držav kandidatk za članice EU večinoma – razen leta 1999 – dosegala nižjo rast.

3.2 Stopnja inflacije

Harmonizirani indeksi cen življenskih potrebščin so indeksi, ki temeljijo na enakem zajemu proizvodov in storitev, na enotni klasifikaciji in enotnih metodoloških in tehničnih pravilih. Merijo inflacijo pri potrošnikih. V izračun je uvrščen vsak proizvod, za katerega je namenjeno več kot 1/1000 izdatkov. Osnova za primerjavo indeksov je enotna, in sicer povprečje za določeno leto (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 1999, str. 95).

Tabela 2: Stopnja inflacije na podlagi harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin (HICP) v obdobju 1997–2004 v kandidatkah za EU ter v povprečjih EU 15 in EU 25

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7
Ciper	3,3	2,3	1,1	4,9	2,0	2,8	4,0	1,9
Češka	8,0	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6
Estonija	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0
Latvija	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2
Litva	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2
Malta	3,9	3,7	2,3	3,0	2,5	2,6	1,9	2,7
Madžarska	18,5 ¹	14,2 ¹	10,0 ¹	10,0 ¹	9,1 ¹	5,2	4,7	6,8
Poljska	15,0 ¹	11,8 ¹	7,2 ¹	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6
Slovaška	6,0	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5
EU 15	1,7	1,3	1,2	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0
EU 25	2,6	2,1	1,6	2,4	2,5	2,1	1,9	2,1

Opomba: ¹ za Madžarsko so podatki za obdobje 1997-2001 ocenjeni na podlagi indeksa cen življenjskih potrebščin (CPI).

Enako velja za Poljsko za obdobje 1997-1999.

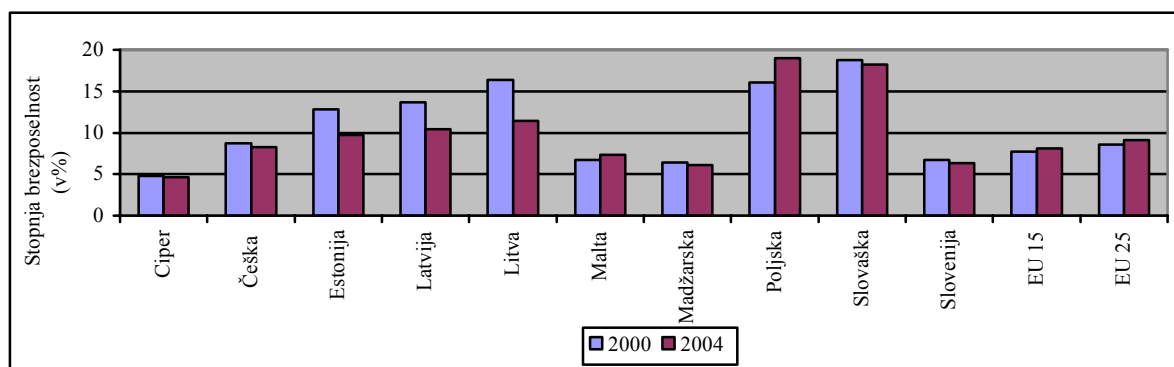
Vir: Eurostat, Portal Page, Inflation rate (annual).

Skoraj vse države kandidatke za vstop v Evropsko unijo, razen Cipra in Malte, so v letu 1997 imele inflacijo višjo od 5 %. Najvišjo v tem letu sta imeli Madžarska in Poljska, Slovenija pa se je uvrščala v skupino štirih držav, v katerih se je inflacija gibala med 8 in nekaj čez 10 %. Po tem letu je skoraj vsem kandidatkam, z izjemo Madžarske in Poljske, uspelo občutno znižati inflacijo. Slovenska inflacija pa se je skoraj do enega leta pred vstopom v EU gibala med 6 in skoraj 9 %. Šele leta 2004 se je inflacija v naši državi znižala pod 5 %, višjo inflacijo od nje pa so imele le Latvija, Madžarska in Slovaška. Inflacija v Sloveniji je v celotnem obdobju 1997–2004 občutno presegala povprečno inflacijo tako v 15 razvitih članicah EU kot tudi povprečje 25 držav članic in kandidatk za vstop v EU.

3.3 Stopnja brezposelnosti

V Sloveniji imamo dva vira podatkov o številu brezposelnih oseb, in sicer Anketo o delovni sili in Register registrirano brezposelnih oseb.

Slika 4: Stopnje brezposelnosti prebivalstva v starosti 15–64 let po anketah o delovni sili v Sloveniji in kandidatkah za vstop v EU, v letih 2000 in 2004 v odstotkih

Vir: Eurostat, Europe in figures, Eurostat Yearbook 2006–2007, str. 134, tabela 5.4.

Večina kandidatk za vstop v Evropsko unijo je v obdobju 2000–2004 znižala anketno stopnjo brezposelnosti. Stopnja brezposelnosti se je v letu vstopa v EU v primerjavi s štirimi leti poprej povečala le v dveh državah, in sicer na Malti in na Poljskem. Rahlo so se povečale tudi povprečne stopnje brezposelnosti v skupinah 15 članic EU in 25 članic EU. Slovenija je imela podobno stopnjo brezposelnosti kot Malta in Madžarska, le nekoliko višjo od Cipra, ter manjšo, kot sta znašali povprečji EU 15 in EU 25.

3.4 Javnofinančni saldo in javni dolg

Javnofinančni saldo in javni dolg sta osnovna kazalca finančnega stanja javnega sektorja. V Evropski uniji je spremljanje obeh kazalcev urejeno z Evropskim sistemom nacionalnih in regionalnih računov v Skupnosti (ESR 95). Z nekaterimi spremembami na podlagi Uredbe Sveta (ES) št. 475/2000 z dne 28. februarja 2000 pomeni javnofinančni primanjkljaj (presežek) neto zadolževanje (neto posojanje) sektorja "države v širšem smislu"(EUR-LEX, 2000).

a) Javnofinančni saldo

Javnofinančni saldo je razlika med javnimi prihodki in izdatki. V glosarju Konvergenčnega poročila Evropske centralne banke je primanjkljaj širše države opredeljen kot neto zadolževanje in ustreza razliki med javnofinančnimi prihodki in javnofinančnimi odhodki. Delež primanjkljaja je določen kot delež javnofinančnega primanjkljaja v BDP po tekočih tržnih cenah. Je eden od fiskalnih kriterijev, določenih v členu 104(2) pogodbe, ki se uporablja za ugotavljanje obstoja čezmernega primanjkljaja. Imenuje se tudi javnofinančni ali fiskalni saldo (primanjkljaj ali presežek) (ECB, 2006, str. 76).

Eurostatovi podatki, objavljeni na spletni strani, temeljijo na naslednji definiciji javnofinančnega salda: neto izposojanje (+) / neto posojanje (-) sektorja države je razlika med prihodki in izdatki splošnega državnega sektorja. Javnofinančni sektor zajema te podsektorje: centralna država, federalna država, lokalna država in skladi socialne varnosti. BDP, uporabljen kot imenovalec, je bruto domači proizvod v tekočih tržnih cenah (Eurostat, Portal Page, Structural Indicators).

Tabela 3: Javna bilanca - neto izposojanje / posojanje konsolidiranega javnofinančnega sektorja kot odstotek BDP, 1997–2004

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	-2,4	-2,5	-3,1	-3,7	-4,0	-2,5	-2,7	-2,2
Ciper	np	-4,1	-4,3	-2,3	-2,2	-4,4	-6,5	-4,1
Češka	-3,8	-5,0	-3,7	-3,7	-5,7	-6,8	-6,6	-3,0
Estonija	2,2	-0,7	-3,5	-0,2	-0,1	0,3	1,7	1,7
Latvija	1,2	0,0	-3,9	-2,8	-2,1	-2,3	-1,6	-1,0
Litva	-11,9	-3,1	-2,8	-3,2	-3,6	-1,9	-1,3	-1,5
Malta	-7,7	-9,9	-7,7	-6,2	-6,4	-5,5	-9,9	-4,7
Madžarska	-6,2	-8,2	-5,5	-2,9	-4,0	-8,9	-7,2	-6,4
Poljska	-4,6	-4,3	-2,3	-3,0	-5,1	-5,0	-6,3	-5,7
Slovaška	-6,3	-5,3	-7,4	-12,3	-6,5	-8,2	-2,7	-2,3
EU 15	-2,6	-1,8	-0,8	0,8	-1,2	-2,3	-3,0	-2,8
EU 25	-2,6	-1,9	-1,9	0,6	-1,4	-2,5	-3,1	-2,9

Opomba: np-ni podatka.

Vir: Eurostat, Portal Page, Structural Indicators.

Od leta 2002 je imela Slovenija manjši javnofinančni primanjkljaj, kot pa je določen z maastrichtskim kriterijem. Primanjkljaj Slovenije se je v obdobju 1997–2004 gibal med 2,2 % in 4,0 %. Od najvišje vrednosti leta 2001, ko je znašal -4,0 % se je do leta vstopa v Evropsko unijo zmanjšal na 2,2 %. Boljši javnofinančni saldo sta med kandidatkami dosegali le Estonija in Latvija, pri preostalih pa so bili primanjkljaji občutno višji, še predvsem v prvem delu opazovanega obdobja. V letih 1997, 2003 in 2004 je Slovenija imela manjši primanjkljaj, kot pa je znašalo povprečje 15 članic EU, v preostalih letih pa višjega. Podobno sliko nam da primerjava javnofinančnega salda Slovenije s povprečjem 25 članic EU, le da je leta 2002 Slovenija imela enak primanjkljaj, kot je znašalo povprečje EU 25.

b) Javni dolg

Drugi kazalnik stanja javnih financ v državi je višina javnega dolga.

Javni dolg predstavlja obveznost javnega sektorja (države in/ali javnih podjetij) in zasebnega sektorja, za katerega jamči država. Jamstva sicer niso pravi, temveč le potencialni dolg, kljub temu pa se nediskriminatorno vključujejo v enotni pojem javnega dolga (Stanovnik, 1998, str. 187).

Eurostat objavlja primerjalne podatke članic EU o javnofinančnem konsolidiranem bruto dolgu kot odstotku BDP.

Tabela 4: Javnofinančni konsolidirani bruto dolg kot odstotek BDP, 1997-2004

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	np	np	np	np	26,8	28,0	27,5	27,2
Ciper	np	58,6	58,9	58,8	60,7	64,7	68,9	70,2
Češka	13,1	15,0	16,4	18,5	25,1	28,5	30,1	30,4
Estonija	6,2	5,5	6,0	5,2	4,8	5,7	5,6	5,0
Latvija	11,1	9,6	12,5	12,3	14,0	13,5	14,6	14,9
Litva	15,6	16,6	22,8	23,7	23,1	22,3	21,1	19,4
Malta	48,4	53,4	57,1	55,9	62,1	60,1	69,3	72,1
Madžarska	64,0	62,0	61,1	54,3	52,1	55,7	58,0	59,4
Poljska	42,9	38,9	39,6	36,8	37,6	42,2	47,1	45,7
Slovaška	33,8	34,5	47,8	50,3	48,9	43,4	42,4	41,1
EU 15	69,9	68,1	67,2	63,2	62,2	61,6	63,0	63,2
EU 25	68,6	66,8	66,1	62,0	61,1	60,5	62,0	62,4

Opomba: V Sloveniji se je javni dolg do leta 2000 izračunaval po nacionalni metodologiji, šele od leta 2001 naprej pa po Evropskem sistemu nacionalnih in regionalnih računov v Skupnosti (ESR 95).

Opomba: np- ni podatka.

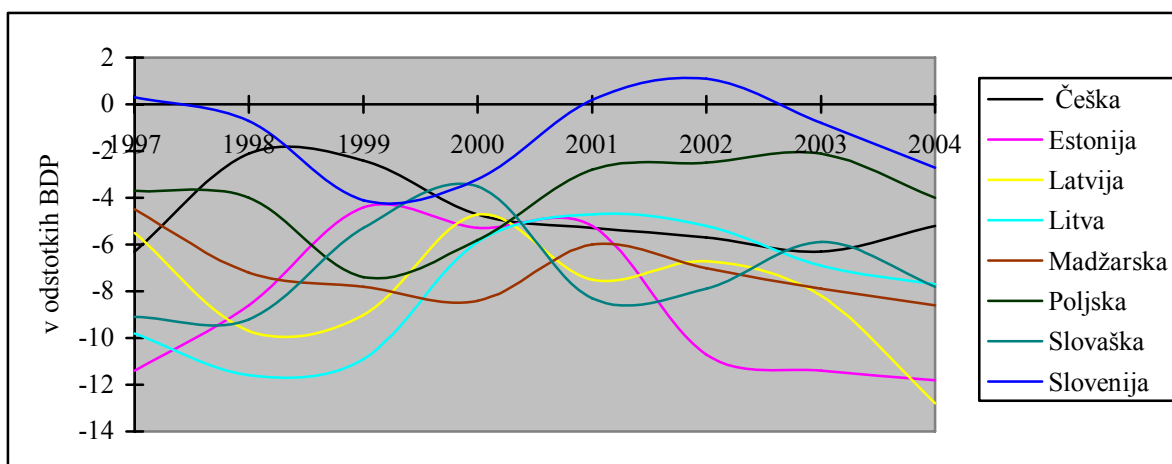
Vir: Eurostat, Portal Page, Economy & Finance.

Naša država je imela v od leta 2001 pa do vstopa v Evropsko unijo poleg baltskih držav enega najnižjih odstotkov javnega dolga v deležu BDP. Njen dolg se je gibal med 27 in 28 odstotki BDP in je bil za več kot polovico nižji, kot pa je znašalo povprečje EU 15 in EU 25. Od preostalih kandidatke je bila Sloveniji najbližja Češka, ki je imela leta 2001 celo nekoliko nižji bruto javni dolg, že leto kasneje pa vse do vstopa v EU pa nekoliko višjega. Med kandidatkami za vstop v EU sta imeli v letu 2004 najvišji javni dolg najmanjši državi – Ciper in Malta, katerih javni dolg je presegel 70 odstotkov BDP, kar je za okoli 10 odstotkov več, kot pa je znašalo povprečje EU 15 in EU 25, za toliko pa je tudi presegal maastrichtski kriterij javnega dolga. V obdobju 2001-2004 Slovenija ni imela težav z izpolnjevanjem konvergenčnega kriterija o javnem dolgu.

3.5 Plačilna bilanca

Plačilna bilanca je statistični izkaz, ki za določeno obdobje sistematično zajema ekonomske transakcije med enotami gospodarstva države in tujino. Transakcije zajemajo: transakcije z blagom, storitvami in dohodki; finančne terjatve in obveznosti do tujine ter (npr. darila) transferje, ki vključujejo protivknjižbe (v računovodskem smislu) za izravnano enostranskih transakcij (SURS, 2003).

Slika 5: Tekoči račun plačilne bilance v odstotkih BDP v izbranih kandidatkah za EU v obdobju 1997–2004

Vir: EBRD, Transition report 2005, Current Account Balances, tabela A.2.7.

Vse države kandidatke razen Slovenije so imele v obdobju 1997–2004 negativen tekoči račun plačilne bilance v odstotnem razmerju do BDP. Slovenija je v letih 1997, 2001 in 2002 imela celo majhen, vendar pa pozitiven tekoči račun. Najbolj negativno plačilno bilanco so imele baltske države, med katerimi še posebej izstopa Estonija. Njihov primanjkljaj je presegal 10 % BDP, pri čemer je Latvija v letu vstopa v EU imela največji primanjkljaj, višji od 12 % BDP. Slovenija je imela v celotnem obdobju med vsemi kandidatkami najnižji primanjkljaj, še najbolj pa sta se ji približali Poljska in Češka.

4 RAZVITOST SLOVENIJE V EU

Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast sta prvi prioriteti Strategije razvoja Slovenije, ki vključujeta naslednje cilje: zagotavljanje makroekonomske stabilnosti, spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti ter povečanje konkurenčne sposobnosti storitev (UMAR, 2009, str. 15).

Namen tega poglavja diplomske naloge je ugotoviti ali je Slovenija v zadnjih letih zmanjšala zaostanek za povprečno razvitostjo EU oziroma koliko se je po izbranih kazalnikih, s katerimi se spremlja uresničevanje Strategije razvoja Slovenije, približala najrazvitejšim članicam. V začetku poglavja je opredeljena metoda primerjalne razvitosti, sledi pa ji primerjava Slovenije s posameznimi članicami EU in povprečji EU po izbranih kazalnikih iz posameznih prioritet, ki jih opredeljuje strategija razvoja.

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) že od leta 2002 pripravlja poročila o razvoju Republike Slovenije. Poročilo o razvoju je dokument, v katerem enkrat na leto predstavijo uresničevanje Strategije razvoja Slovenije. Razdeljeno je na dva dela. Prvi prinaša jedrnat pregled uresničevanja strategije na področju petih razvojnih prioritet:

- konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast,

- učinkovita uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta,
- učinkovita in cenejša država,
- moderna socialna država in večja zaposlenost,
- povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

V drugem delu je podrobneje predstavljen napredek po kazalnikih razvoja Slovenije. Časovni okvir analize zajema obdobje po letu 2000, napredek Slovenije pa je osvetljen predvsem v luči primerjav z državami Evropske unije (UMAR, 2007).

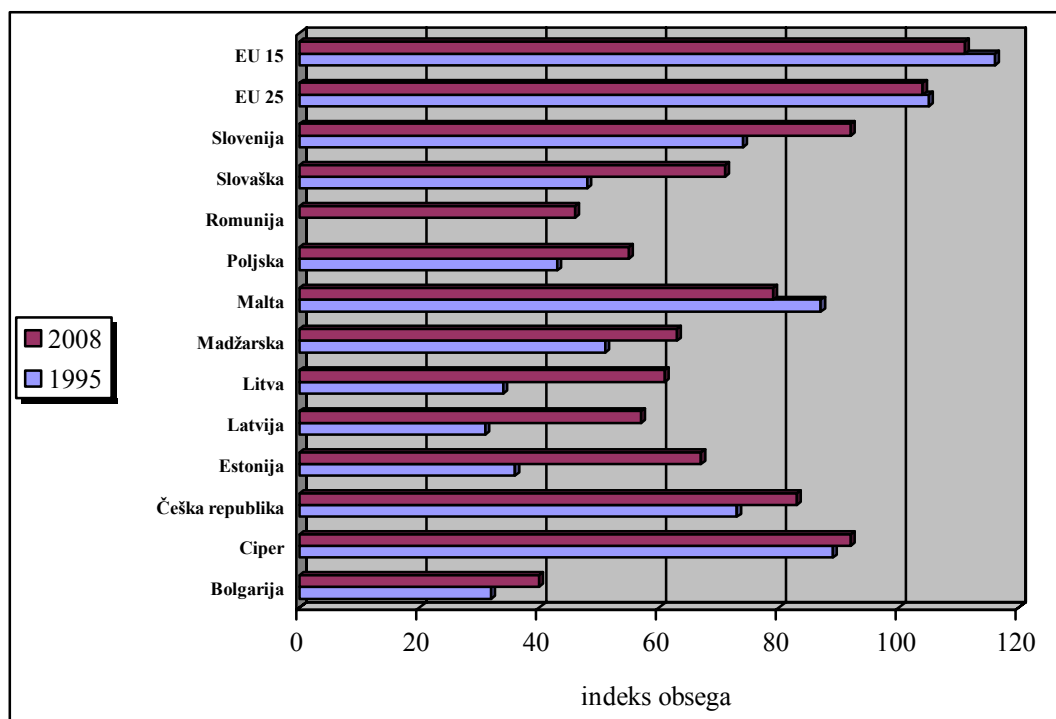
Ugotovitve v poročilu večinoma temeljijo na rezultatih nabora kazalnikov za spremljanje razvoja, na področjih, kjer zaradi pomanjkanja podatkov ni ustreznih kazalnikov, pa se je UMAR oprl tudi na druge vire. V prilogi poročila je predstavljena kvantificirana sintezna ocena razvoja, ki dopolnjuje ekspertni pristop poročila, a hkrati ne nadomešča celovite ocene napredka na posameznem področju, saj je omejena s časovno in geografsko razpoložljivostjo podatkov, potrebnih za njen izračun. V analizah je UMAR Slovenijo večinoma primerjal s sedemindvajsetimi članicami EU, le izjemoma, kjer še ni bilo na voljo podatkov za zadnji novi članici EU, Bolgarijo in Romunijo, je bilo uporabljeno povprečje petindvajseterice (EU 25)(UMAR, 2009, str. 7).

Za analizo razvitosti Slovenije sem iz Poročila o razvoju 2009 izbrala posamezne kazalnike po prioritetah iz strategije razvoja. Prioritete iz strategije so v poročilu analizirane na podlagi 62 kazalnikov. Iz množice kazalnikov posameznih prioritet sem izbrala tiste ki po mojem mnenju najbolje omogočajo primerljivost razvitosti Slovenije z drugimi članicami EU. Iz prve prioritete: konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast, bom primerjala razvitost Slovenije s članicami EU ter povprečji EU po naslednjih kazalnikih:bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči, plače in produktivnost,stroški dela na enoto proizvoda. Iz druge prioritete: učinkovita uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta sem izbrala kazalnike: delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojo dejavnost, inovacijska aktivnost podjetij. Iz tretje prioritete: učinkovita in cenejša država se izbrala kazalnik:ekonomska struktura davkov in prispevkov. Iz četrte prioritete: moderna socialna država pa sem izbrala naslednja kazalnika: začasne zaposlitve in tveganje revščine.

4.1 Bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči

Bruto domači proizvod na prebivalca v paritetah kupne moči (PKM) je razmerje med ravnijo bruto domačega proizvoda (BDP), izraženo v standardih kupne moči, in celotnim prebivalstvom. (UMAR, 2007).

Slika 6: Indeks BDP na prebivalca po kupni moči v desetih novih članicah EU v letih 1995 in 2008, EU 27=100

Opomba: Podatki za leto 2008 so napoved Eurostata, Romunija: za leto 1995 ni podatka.
Vir: Eurostat, Portal page, National Accounts, 2009.

Slovenija je po kazalniku BDP na prebivalca po kupni moči dosegla v letu 2008 92 % povprečja EU 27, kar je 3 odstotne točke več kot leto poprej. Med dvanajsterico novih držav se je z enako vrednostjo kazalnika približal le Ciper, ki pa je imel leta 1995 boljše izhodišče kot Slovenija. Od vstopa v EU je Slovenija napredovala za okoli 9 odstotnih točk, kar je bilo zaradi visoke gospodarske rasti pričakovano. Vendar pa so med novimi članicami v obdobju 1995-2008 štiri države napredovale bolj kot Slovenij, in sicer: Estonija, Litva, Latvija ter Slovaška. Malta je edina med novimi članicami, ki je BDP na prebivalca po kupni moči lani znižala v primerjavi z letom 1995.

4.2 Plače in produktivnost

Plače spadajo med kazalnike spodbud za delo.

Ker zaradi različnih davkov in prispevkov neto plače niso primerljive med državami, se običajno primerjajo povprečne bruto plače. Tabela 5 prikazuje primerjavo plač, v kateri so leta opredeljene kot celotno nadomestilo v denarju ali v naravi, ki se plačuje vsem osebam na plačilnem seznamu, v zameno za opravljeno delo v obračunskem obdobju. Vrednosti bruto plač v USD so izračunane s pomočjo nominalnih menjalnih tečajev (UNECE, 2009).

Tabela 5: Povprečne mesečne bruto plače v dolarjih (preračunane po trenutnem menjalnem tečaju) v obdobju 1997-2007 v novih članicah EU

Država	1997	2000	2003	2004	2005	2006	2007	Rast plač v % 1997-2006
Bolgarija	76,7	106,4	158,4	186,0	206,1	231,1	302,0	301,2
Ciper	1325,0	1257,2	1735,1	1999,6	2130,4	2229,8	np	168,3
Češka	340,9	353,2	600,9	703,7	793,4	895,7	1070,8	262,8
Estonija	257,9	289,6	486,0	579,3	641,9	754,9	992,9	292,7
Latvija	206,4	247,0	339,8	394,7	439,2	545,3	779,1	264,2
Litva	194,5	242,6	351,4	414,0	459,8	543,9	719,6	279,6
Madžarska	312,2	311,3	611,9	719,3	794,2	813,6	np	260,6
Malta	958,6	np	1120,4	1236,2	1159,1	1221,0	np	127,4
Poljska	398,1	436,4	561,8	624,7	730,0	798,4	np	200,6
Romunija	118,0	131,7	200,0	251,3	332,6	408,1	np	345,9
Slovaška	300,4	275,8	466,1	591,5	660,8	736,6	959,4	254,2
Slovenija	904,6	858,0	1227,2	1394,7	1442,6	1515,6	np	167,5

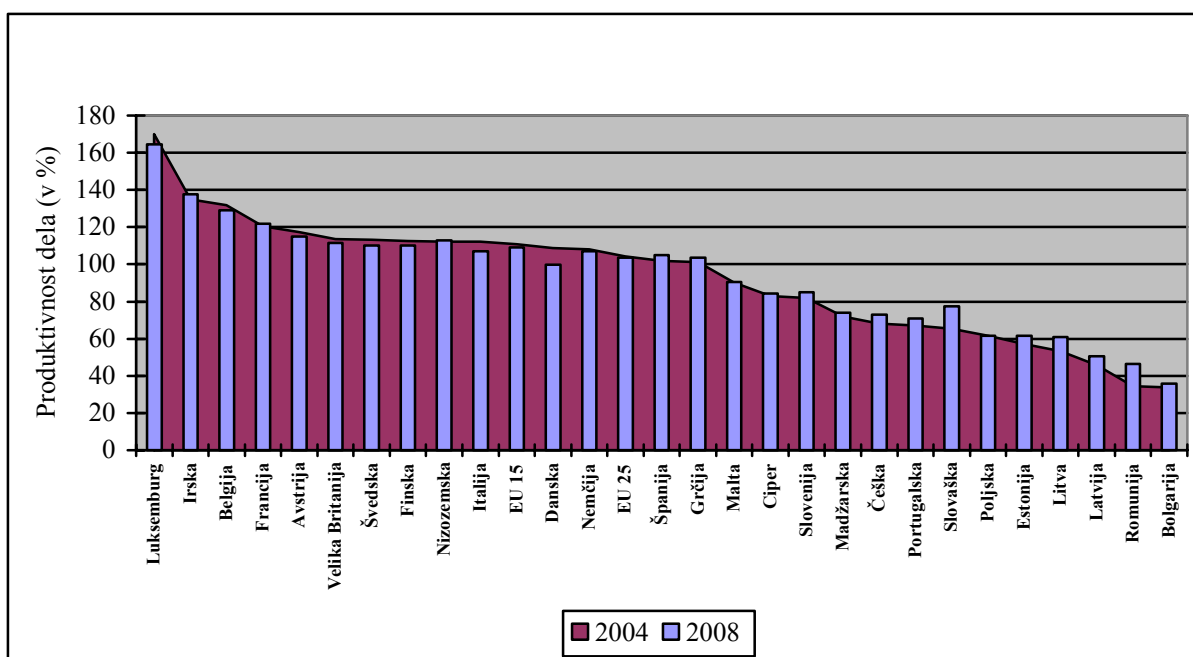
Opomba: np - ni podatka.

Vir: UNECE, 2009.

Najvišje povprečne bruto plače so med dvanajstimi novimi članicami v obdobju 1997-2006 imeli na Cipru, sledita pa jim Malta in Slovenija. Te tri države so imele tudi leta 1997 povprečne bruto plače, ki so presegale 900 USD. Opazen je razkorak v ravneh bruto plač med desetimi novimi članicami, ki so v EU vstopile leta 2004, ter Romunijo in Bolgarijo. Slednja je leta 1997 imela najnižje povprečne bruto plače med dvanajstimi kandidatki za EU in niso presegale 100 USD. Zato pa je ta država, poleg Romunije, imela najvišjo rast povprečnih bruto plač, ki so se v desetih letih povečale za več kot 300 odstotkov. Na Cipru, Malti in v Sloveniji, ki so v primerjavi z drugimi kandidatki že leta 1997 imele nekajkrat višje povprečne bruto plače od preostalih, so se plače v desetih letih najmanj povečale, in sicer za manj kot 200 odstotkov. Nekaj več kot za 200 odstotkov so se plače povečale tudi na Poljskem, vendar pa je to povečanje najmanjše v primerjavi z baltskimi državami, Češko, Madžarsko, Slovaško ter Bolgarijo in Romunijo, ki sta v EU vstopili kasneje.

Produktivnost dela (bruto domači proizvod na zaposlenega) je kazalec razmerja med proizvedenim produktom in količino dela, ki je bila vložena v njegovo proizvodnjo (UMAR, 2007).

Slika 7: Produktivnost dela po kupni moči (v odstotkih) v članicah EU, primerjava po letih 2004 in 2008, EU 27=100

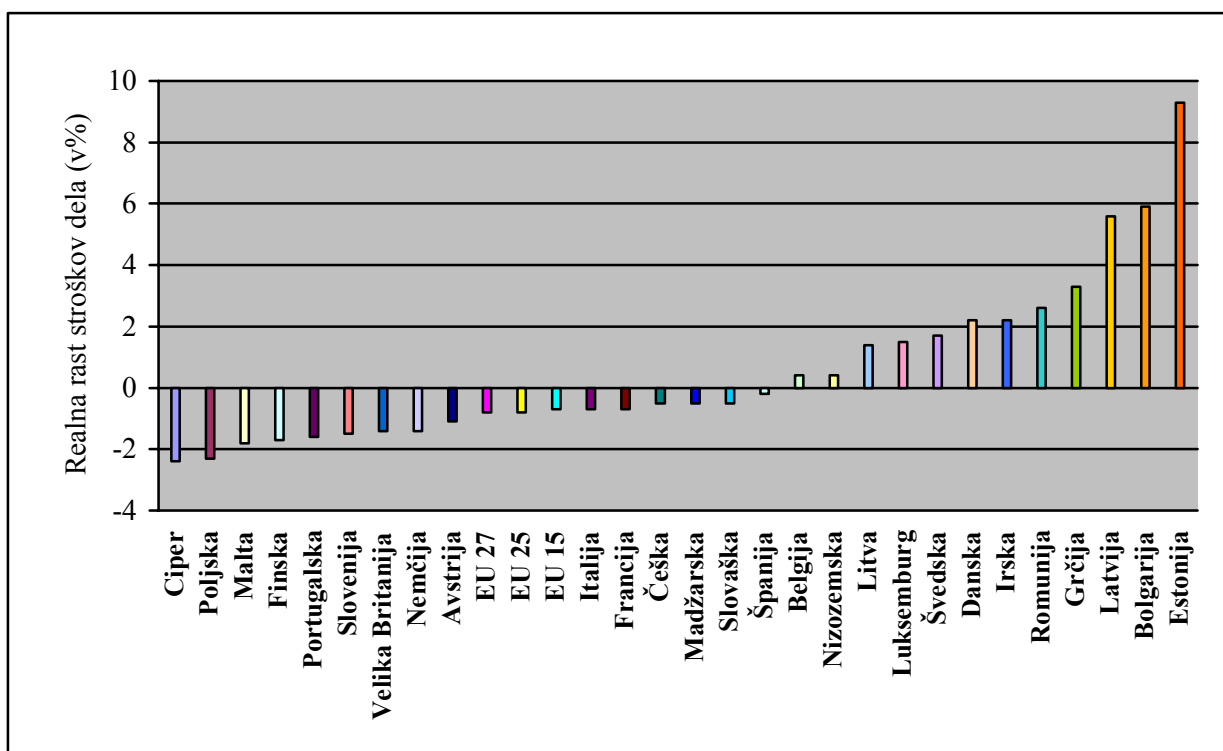
Opomba: Podatki za leto 2008 so za vse članice in povprečja EU napoved Eurostata.
Vir: Eurostat, Portal Page, General Economic Background, 2009.

Naša država se uvršča med tiste tri nove članice EU, ki dosegajo že več kot 80 odstotkov povprečne produktivnosti dela po kupni moči v EU 27. Zgornja slika kaže, da jo med novimi članicami prehitelata le Ciper in Malta, ki pa je imela leta 2008 manjšo produktivnost dela, kot jo je imela leta 2004. Naša država je od starih članic prehitela tudi Portugalsko in ima višjo produktivnost dela po kupni moči od baltskih držav, Madžarske, Češke, Slovaške, Poljske ter Romunije in Bolgarije. V obdobju 2004–2008 so produktivnost najbolj povečale Slovaška, Romunija, Litva in Estonija, precej pa so jo zmanjšale glede na povprečje EU 27 Danska, Italija in Luksemburg.

4.3 Stroški dela na enoto proizvoda

Stroški dela na enoto proizvoda so: sredstva za zaposlene na zaposlenega v tekočih cenah deljena z bruto domačim proizvodom na zaposlenega v tekočih cenah. Indikator primerja sredstva za zaposlene in produktivnost. Njegov namen je pokazati odnos med plačanimi sredstvi za zaposlenega na eni in vrednostjo, ki jo zaposleni ustvari, na drugi strani (UMAR, 2007).

Slika 8: Realna rast stroškov dela na enoto BDP v Sloveniji in državah EU v letu 2007, v %

Vir: Eurostat, Portal Page, Economy and finance, 2009.

V letu 2007, za katero so na voljo zadnji letni podatki, se je trend izboljševanja razmerja med stroški dela na zaposlenega in bruto domačim proizvodom na zaposlenega v slovenskem gospodarstvu pospešeno nadaljeval kot posledica višje rasti produktivnosti dela. Realni stroški dela na enoto bruto domačega proizvoda so v letu 2007 padli za 1,5 % (v letu 2006 za 0,9 %, 2005 pa 0,8 %). Ob nekoliko višji nominalni rasti sredstev za zaposlene na zaposlenega (6,3 %) v primerjavi z letom 2006 (5,5 %) se je produktivnost dela, merjena z nominalno rastjo bruto domačega proizvoda na zaposlenega, izraziteje povečala (s 6,4 % na 8 %) (UMAR, 2009, str. 102).

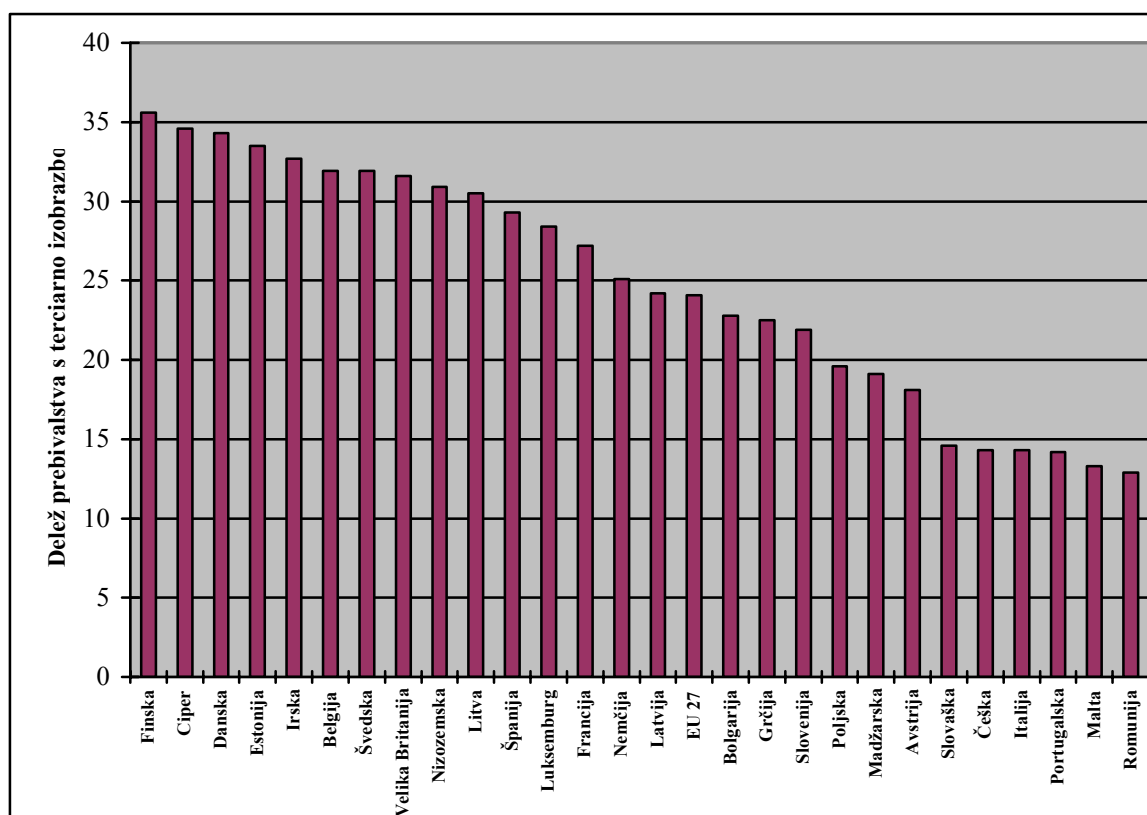
V primerjavi s povprečjem držav EU in evrskega območja se je konkurenčnost slovenskega gospodarstva v letu 2007 izboljšala. Padec realnih stroškov dela na enoto bruto domačega proizvoda slovenskega gospodarstva je bil v letu 2007 precej višji kot v povprečju EU in evrskega območja. Po izrazitejšem izboljšanju v drugi polovici devetdesetih let (povprečni letni padec realnih stroškov dela na enoto proizvoda v slovenskem gospodarstvu je bil v obdobju 1996-1999 2,6-odstoten, v EU 0,6-odstoten, v evrskem območju pa 0,8-odstoten) se je v obdobju 2000–2007 konkurenčnost Slovenije, kljub občasnim nihanjem, nekoliko poslabšala, saj je bil povprečni letni padec realnih stroškov dela na enoto proizvoda v tem obdobju v Sloveniji za malenkost nižji kot v EU in v evrskem območju. V obdobju 2000-2007 je bil povprečni letni padec realnih stroškov dela na enoto proizvoda v Sloveniji 0,4 odstoten, v EU 0,5-odstoten in v evrskem območju 0,6-odstoten (UMAR, 2009, str. 102).

4.4 Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo

Ta kazalnik prikazuje delež prebivalstva s končano višjo, visoko ali podiplomsko stopnjo izobrazbe. Za izračun indikatorja se uporabljajo podatki iz popisa prebivalstva in ankete o delovni sili, križanje znakov: starost, najvišja dosežena javno veljavna izobrazba. Problem v zvezi s tem kazalnikom je, da so popisni podatki na voljo le vsakih 10 let. Rezultati anket o delovni sili so ocene na podlagi vzorca. Za obdobje 1993–2001 metodološko niso primerljivi s podatki popisa prebivalstva 1991 (UMAR, 2007).

Višje stopnje izobrazbe se na splošno štejejo kot minimum za sodelovanje v družbi znanja, bodisi z vstopom na trg dela ali pa v dodatno izobraževanje. Za učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporabo znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta Strategija razvoja Slovenije poudarja te prioritete: izboljšati kakovost terciarnega izobraževanja in vzpodbujati vseživljenjsko izobraževanje ter povečati učinkovitost in obseg vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj. Pridobljena terciarna izobrazba pozitivno vpliva na gospodarski razvoj, terciarno izobraženi posamezniki pa imajo v primerjavi z osnovno in srednje izobraženimi v povprečju višji (vseživljenjski) dohodek. Verjetnost, da bodo brezposelni, je pri njih manjša, nižja pa je tudi stopnja tveganja revščine (UMAR, 2007).

Slika 9: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, Slovenija in EU, 2008 (drugo četrtletje) v %

Vir: Eurostat, Portal Page, Population and Social Conditions, 2008.

Po večletni rasti je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo po rezultatih ankete o delovni sili v drugem četrtletju 2008 upadel, zaostanek Slovenije za evropskim povprečjem pa se je povečal. Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo po anketi o delovni sili je v drugem četrtletju 2008 znašal 21,9 % (leto prej 22,9 %). Glede na gibanje števila vpisanih in diplomantov v preteklih letih je znižanje deleža terciarno izobraženega prebivalstva presenetljivo in ga tudi ne potrjujejo podatki iz registrskih virov, ki kažejo povečanje števila in deleža delovno aktivnih s terciarno izobrazbo v letu 2008. Rezultati ankete o delovni sili ne odražajo dejanskega stanja, ampak so predvsem posledica spremembe vzorca v anketi in izvedene ocene števila prebivalstva. Zaostanek za evropskim povprečjem po deležu terciarno izobraženega prebivalstva se je v zadnjem letu povečal z 0,4 odstotne točke na 2,2 odstotne točke, Slovenija pa je bila v tem letu poleg Estonije edina država EU, kjer se je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo zmanjšal. Slovenija po deležu terciarno izobraženih zaostaja za večino starih članic EU, najbolj za nekaterimi severnoevropskimi državami, ki imajo najvišje deleže prebivalstva s terciarno izobrazbo in visok BDP na prebivalca. V daljšem časovnem obdobju (2000–2008) se je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v Sloveniji sicer precej povečal (za 6,2 odstotne točke), vendar se je zaostanek za evropskim povprečjem le rahlo zmanjšal (za 0,9 odstotne točke) (UMAR, 2009, str. 123).

V Sloveniji je tudi problem, da je struktura vpisa v srednje in terciarno izobraževanje z vidika potreb trga dela neugodna, saj vodi v strukturna neskladja na trgu dela. Po letu 2000 sta upadla tako delež kot število vpisanih v nižje in srednje poklicne programe, kar povzroča probleme na trgu dela glede zadostne ponudbe takšnih profilov. Na ravni terciarnega izobraževanja pa se strukturni problem vpisa kaže v obliki nesorazmerja med številom vpisanih po področjih izobraževanja in povpraševanjem gospodarstva po kadrih, saj v strukturi vpisanih največji delež odpade na študente družboslovja, kjer je ponudba kadrov večja od povpraševanja, in manjši delež na področje naravoslovja in tehnike, kjer povpraševanje presega ponudbo. Po zadnjih razpoložljivih mednarodnih podatkih za leto 2006 Slovenija za povprečjem EU zaostaja tako glede deleža vpisanih na področje naravoslovja in tehnike kot tudi po številu diplomantov na področju naravoslovja in tehnike na tisoč prebivalcev v starosti 20–29 let. Kljub povečanju števila vpisanih na to področje v zadnjih letih in nekaterim aktivnostim za povečanje vpisa (npr. izvajanje posvetov za dijake zaključnih letnikov) je potrebno te aktivnosti dopolniti. Glede na to, da je zgodnje zanimanje za naravoslovje močan dejavnik, ki napoveduje izbiro poklica na področju naravoslovja in tehnike, je treba že na nižjih ravneh izobraževanja spodbuditi zanimanje učencev in dijakov za naravoslovje (poklicno svetovanje, štipendiranje). Sedanje stanje je neugodno, saj je po izsledkih mednarodne raziskave Timss v Sloveniji delež osnovnošolcev, ki ne marajo naravoslovja, znatno višji od mednarodnega povprečja. Nesorazmerja v strukturi vpisanih v terciarno izobraževanje se po letu 2000 kažejo v povečanju števila registrirano brezposelnih s terciarno izobrazbo. Čeprav je z vidika dostopnosti izobraževanja smiselno povečevati vključenost generacije v terciarno izobraževanje, bi bilo potrebno ob tem upoštevati tudi zagotavljanje učinkovitosti in kakovosti študija (UMAR, 2009, str. 37).

4.5 Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost

Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost (RRD) so opredeljeni kot izdatki za RRD, ki se nanašajo na izvajanje raziskovalno-razvojne dejavnosti na ozemlju Republike Slovenije. RRD je opredeljena kot temeljno raziskovanje, aplikativno raziskovanje in eksperimentalni razvoj. Bruto domači izdatki za RRD zajemajo notranje (tekoči in investicijski stroški) izdatke poslovnega, vladnega, visokošolskega in zasebnega nepridobitnega sektorja za izvajanje RRD; v agregat so vključeni tudi viri iz tujine, ki so namenjeni za izvajanje RRD v Sloveniji (UMAR, 2007).

Izobraževanje in raziskave močno vplivajo na rast in zaposlovanje. Zato je vlaganje v znanost in raziskave eden od pomembnih ciljev lizbonske strategije. V času španskega predsedovanja EU je bil sprejet med drugim tudi znameniti cilj, da bodo države članice namenile 3 % BDP raziskavam in razvoju. Ta cilj bo težko dosegljiv, saj je leta 2006 v povprečju 27 članic EU namenja v raziskave in razvoj le malo več kot 1,8 odstotka BDP, kar je precej manj, kot so istega leta vložili ZDA (2,61 %) in Japonska (3,39 %) (European Commission, 2009, str. 19)

Tabela 6: Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost v Sloveniji in nekaterih članicah EU 27, v % BDP

	1996	2004	2005	2006	2007 ¹
EU 27	1,75	1,82	1,82	1,84	1,83
Avstrija	1,60	2,26	2,44	2,46	2,56
Češka	0,97	1,25	1,41	1,55	1,54
Estonija	np	0,86	0,94	1,15	1,14
Finska	2,52	3,45	3,48	3,45	3,47
Irska	1,30	1,24	1,25	1,30	1,31
Italija	0,99	1,10	1,09	1,14	np
Latvija	0,42	0,42	0,56	0,70	0,63
Litva	0,50	0,75	0,75	0,79	0,82
Madžarska	0,65	0,88(b)	0,94	1,00	0,97
Nemčija	2,19	2,49	2,48	2,54	2,53
Poljska	0,65	0,56	0,57	0,56	np
Portugalska	0,57	0,77(e)	0,81	1,00	1,18
Romunija	np	0,39	0,41	0,45	0,53
Slovenija	1,31	1,40	1,44	1,56	1,45
Španija	0,81	1,06	1,12	1,20	1,27

Opombe: ¹ Podatki za Avstrijo, Estonijo, Irsko, Nemčijo in Portugalsko niso končni, podatek za EU 27 je ocena Eurostata; np – ni podatka, b - prekinitev v seriji, e - ocena Eurostata.

Vir: Eurostat, Portal Page, Science and technology – Research and development, 2009.

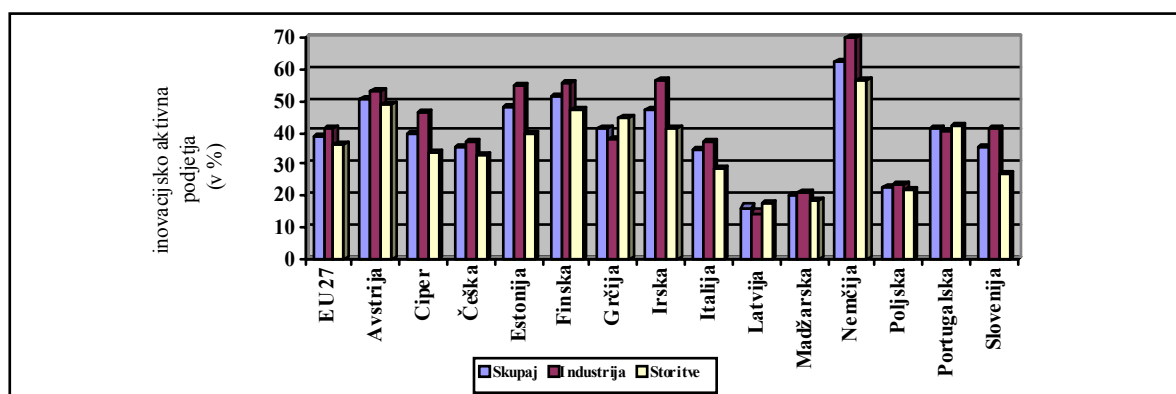
Delež bruto domačih izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost (BIRR), izražen kot odstotek BDP, se je v letu 2007 precej zmanjšal. Po končnih podatkih se je delež BIRR v BDP v primerjavi s predhodnim letom zmanjšal za 0,11 odstotne točke na 1,45 % BDP, njihov obseg pa je realno stagniral. Ob skorajda nespremenjenem deležu BIRR v BDP v EU se je zaostanek Slovenije za evropskim povprečjem v letu 2007 povečal in je dosegel 0,38 odstotne točke (2006: 0,28 odstotne točke). Takšen rezultat je za Slovenijo ob ugodnih gospodarskih gibanjih v letu 2007 nespodbuden, če upoštevamo, da izdatki EU za RRD stagnirajo že od leta 2000 naprej. Na drugi strani so nekatere države, kot npr. Avstrija, Češka,

Estonija, Portugalska ali Španija, naredile velik preboj pri povečevanju deleža BIRR v BDP. Češka je v letu 2007 prehitela Slovenijo, ki se še vedno uvršča pred mediteranske države EU, Irsko in druge nove članice (UMAR, 2009, str. 133).

4.6 Inovacijska aktivnost podjetij

Pregled kazalnikov napredka glede raziskovalno-razvojne, inovacijske ter informacijsko-komunikacijske aktivnosti kaže, da so bili premiki v preteklih letih nezadostni za večji preboj in izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva. Kažejo se tudi pomanjkljivosti nepovezanih in premalo usklajenih politik po posameznih področjih, ki slabijo učinke sicer dobro izpeljanih ukrepov. Gledano v celoti so dosežki Slovenije skromni, zlasti ob upoštevanju zelo ugodnih pogojev v gospodarstvu v preteklih nekaj letih, ki so omogočali izdatnejše povečanje vlaganj za RRD v poslovnem in javnem sektorju, kar pa se ni zgodilo in pomeni zamujeno priložnost. Tudi European Innovation Scoreboard (2009) kaže, da se Slovenija uvršča v skupino zmernih inovatorjev, tako po skupni oceni inovativnosti za leto 2008 kot po trendu rasti inovativnosti. Za bolj korenit odskok Slovenije na lestvici inovativnosti je potrebno bolj dosledno uresničevanje zastavljenih ciljev in učinkovito izvajanje sprejetih ukrepov, ki mora vključevati tudi njihovo sprotno spremljanje in evalvacijo. Na nekaterih področjih je potrebna tudi dopolnitev ukrepov in politik, zlasti v smeri večjega sodelovanja med poslovnim in javnim sektorjem, ki lahko prispevajo tudi k boljšemu izkoriščanju sredstev strukturnih skladov. Dopolnitev ukrepov in politik mora iti tudi v smeri spodbujanja netehnoloških inovacij (spodbujanje dizajna, inovativnih marketinških pristopov, organizacijskih inovacij), ki so pomemben dejavnik rasti produktivnosti in konkurenčnosti gospodarstva, kar je bilo do sedaj zapostavljeno (UMAR, 2009, str. 41–42).

Slika 10: Inovacijsko aktivna podjetja v obdobju 2004–2006, % vseh podjetij

Opomba: Podatki za Francijo niso vključeni v povprečje EU 27, ker je Francija v zadnji raziskavi o inovacijski dejavnosti posredovala samo podatke o inovacijski aktivnosti v predelovalnih dejavnostih.

Vir: Eurostat, Portal Page, Science and Technology – Community innovation survey, 2009.

Med navedenimi državami so bila v obdobju 2004–2006 inovacijsko najbolj aktivna podjetja v Nemčiji, in sicer tako skupno v obeh sektorjih kot tudi posamično v industriji in storitvah. V obeh sektorjih skupaj ji sledita Finska in Avstrija s preko 50 odstotkov inovacijsko aktivnih

podjetij, blizu pa sta jima Estonija in Irska. Slovenija je s 35,1 odstotka inovacijsko aktivnih podjetij nekoliko boljša od Češke, Madžarske in Poljske, vendar slabša od Cipra. V sektorju industrije so se vodilni Nemčiji po številu inovacijsko aktivnih podjetij najbolj približale Irska, Estonija in Finska, Slovenija pa dosega povprečje EU 27. Pri storitvah je vodilna spet Nemčija, ki jih sledita Avstrija in Finska. Slovenija je po številu inovacijsko aktivnih podjetij v sektorju storitve v spodnjem delu lestvice obravnavanih držav.

4.7 Ekonomska struktura davkov in prispevkov

Države članice Evropske unije morajo Evropski komisiji sporočiti podatke o obremenitvi z davki in prispevki za socialno varnost po točno predpisani metodologiji, identični metodologiji za sestavljanje Poročila o primanjkljaju in dolgu države, ki je osnova za preverjanje konvergenčnih kriterijev. Na osnovi podatkov o obremenitvi z davki in prispevki posameznih držav članic je bil v Evropski komisiji pripravljen pregled davčnih sistemov vseh držav članic. Enotna metodologija ugotavljanja bruto domačega proizvoda po nacionalnih računih nam omogoča mednarodno primerljivost celotne obremenitve z davki in prispevki po posameznih državah, ki jo merimo z deležem davkov in prispevkov v BDP.

Tabela 7: Ekonomska struktura davkov in prispevkov za socialno varnost, 2000 in 2006, v % BDP

	Skupaj		Davki na potrošnjo		Davki na delo		Davki na kapital	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006
EU 27	40,7	39,9	11,4	11,1	18,2	17,5	9,0	9,4
Avstrija	42,8	41,8	12,1	11,1	23,7	23,3	6,9	6,8
Belgija	45,2	44,6	11,4	11,3	24,3	23,1	9,5	10,2
Bolgarija	32,6	34,4	14,4	18,9	13,5	10	5,3	6,3
Ciper	30,0	36,6	10,6	15,4	9,8	11,1	9,6	10,0
Češka	33,8	36,2	10,6	10,7	17,1	17,6	6,2	8,0
Danska	49,1	49,1	15,7	16,2	26,6	24,7	7,2	8,4
Estonija	34,6	31,4	11,8	13,1	17,4	15,4	2,1	2,5
Finska	47,2	43,5	13,6	13,5	23,7	22,8	9,9	7,2
Francija	44,1	44,4	11,6	11,2	23,2	23,2	9,6	10,0
Grčija	34,6	31,4	12,4	11,3	12,4	12,9	9,8	7,2
Irska	31,7	32,6	12,2	11,6	11,5	10,5	8,0	10,4
Italija	41,8	42,3	10,9	10,3	19,7	20,6	11,1	11,4
Latvija	29,5	30,1	11,3	12,6	15,3	14,5	2,9	3,0
Litva	30,2	29,7	11,8	11,0	16,3	14,8	2,3	4,0
Luksemburg	39,1	35,6	10,8	9,8	15,3	14,7	13,1	10,9
Madžarska	38,5	37,2	15,3	13,9	19,1	18,6	4,1	4,7
Malta	28,2	33,8	12,1	14,1	9,7	10,3	6,3	9,4
Nemčija	41,9	39,3	10,5	10,1	24,3	22,3	7,0	6,8
Nizozemska	39,9	39,5	11,7	12,3	20,3	19,1	8,0	8,1
Poljska	32,6	33,8	11,3	12,5	14,2	13,0	7,2	8,7
Portugalska	34,3	35,9	12,4	13,8	14,1	15,1	7,8	7,0
Romunija	np	28,6	np	12,0	np	np	np	np
Slovaška	34,0	29,3	12,0	11,3	15,1	11,5	6,9	6,4
Slovenija	38,0	39,1	14,1	13,4	21,0	20,7	3,0	5,0
Španija	33,9	36,5	9,9	9,8	15,9	16,6	8,7	10,7
Švedska	51,8	48,9	12,4	12,5	31,0	29,3	8,4	7,1
Velika Britanija	37,4	37,4	12,0	11,1	14,2	14,3	11,1	11,9

Vir: Eurostat, European Commission, Taxation trends in the European Union, 2008, str. 108–212.

Celotna obremenitev z davki in prispevki, merjena z deležem v bruto domačem proizvodu, se je v Sloveniji v letu 2007 znižala. V letu 2006, za katero so na voljo zadnji razpoložljivi mednarodno primerljivi podatki, je celotna davčna obremenitev znašala 39,1 % BDP in bila malo pod povprečjem EU. Slovenija se je med posameznimi državami članicami uvrščala v polovico držav z višjo obremenitvijo. Z davčno reformo se je celotna obremenitev z davki in prispevki v Sloveniji v letu 2007 znižala za 0,4 odstotne točke BDP (UMAR, 2009, str. 147).

Obremenitev z davki in prispevki se je v Sloveniji v obdobju 2000–2006 povečala, v Evropski uniji pa zmanjšala. V letu 2006 je bila v primerjavi z letom 2000 v Sloveniji celotna obremenitev z davki in prispevki višja za 1,1 odstotne točke (od leta 2000 se je zvišala le sicer nizka davčna obremenitev kapitala, obremenitev dela in potrošnje pa je bila nižja kot leta 2000), v povprečju EU pa nižja za 0,8 odstotne točke. Do leta 2004 se je v Sloveniji obremenitev z davki in prispevki povečevala, po tem letu pa zmanjševala. V povprečju EU so bila gibanja nasprotna, obremenitev se je namreč v zadnjih dveh letih povečala (UMAR, 2009, str. 147).

Strukturna analiza davčnih sistemov pokaže, da je Slovenija leta 2006 od povprečja EU odstopala po precej višji davčni obremenitvi dela ter nižji obremenitvi kapitala. Delež davkov na potrošnjo v celotnih davkih in prispevkih je bil v Sloveniji (34,3 %) podoben kot v povprečju EU, delež davkov na delo pa precej višji (Slovenija: 52,9 %; EU: 45,5 %). Delež davkov na kapital je v Sloveniji nizek, v letu 2006 se je zaradi povečanja davka na dohodek pravnih oseb sicer nekoliko povečal, vendar je še vedno znašal le 12,8 % (EU: 20,8 %). Reforme davkov v letu 2007, predvsem dohodnine in davka na dohodek pravnih oseb ter spremembe v trošarinskih dajatvah so povečale deleža davkov na kapital in potrošnjo ob hkratnem zmanjšanju deleža davkov na delo, ki upada s postopno ukinitvijo davka na izplačane plače (UMAR, 2009, str. 147).

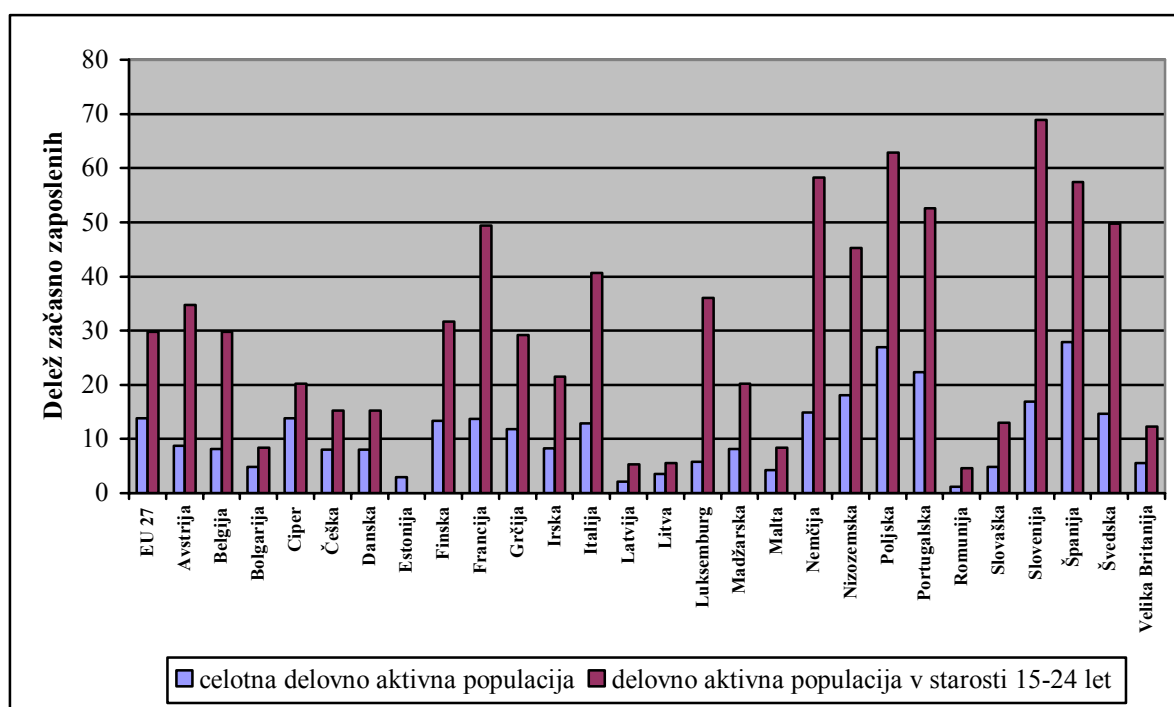
4.8 Začasne zaposlitve

Razširjenost začasnih zaposlitev se meri kot delež začasno zaposlenih (največkrat za določen čas) v primerjavi s številom vseh zaposlenih v določeni starostni skupini. Podatek izhaja iz ankete o delovni sili. Število začasno zaposlenih se ugotavlja s četrletnimi anketami o delovni sili. Anketa se izvaja skladno z navodili Mednarodne organizacije za delo (ILO) in Statističnega urada Evropske unije (UMAR, 2007).

Začasnim zaposlitvam so praviloma bolj izpostavljeni mlajši, kar zelo izrazito velja za Slovenijo. V Sloveniji so začasnemu zaposlovanju močno izpostavljene predvsem mlade ženske. V drugem četrletju 2008 je bilo začasno zaposlenih kar 76,2 % žensk v starostni skupini 15–24 let, delež tako zaposlenih mladih moških pa je znašal 60,1 %. K visokemu deležu mladih z začasno zaposlitvijo v Sloveniji pomembno prispeva delo preko študentskih servisov. Skupaj je delež začasnih zaposlitev med mladimi znašal v drugem četrletju 2008 66,7 %, kar je približno toliko kot prej (66,5 %). Slovenija je država, kjer je delež začasno

zaposlenih mladih najvišji v EU, kar pomeni, da obstaja pri nas močna starostna segregacija trga dela (UMAR, 2009, str. 163).

Slika 11: Delež začasno zaposlenih v delovno aktivni populaciji v starosti 15–24 let, četrto četrtletje 2008, v %

Vir: Eurostat, Portal Page, Labour Market Latest Trends – 4th quarter 2008 data.

Razširjenost začasnih zaposlitev (merjena z deležem v vseh zaposlitvah) spada med parcialne kazalnike fleksibilnosti trga dela. Uporaba teh zaposlitev omogoča podjetjem prilagajanja spremembam v strukturi in obsegu povpraševanja. Pogostost uporabe začasnih zaposlitev praviloma povečujejo toga pravila o odpuščanju in sezonski značaj proizvodnje v določenih dejavnostih. Na drugi strani so delojemalci, ki imajo začasne zaposlitve, bolj izpostavljeni tveganju revščine kot zaposleni s stalno zaposlitvijo. Tako je v letu 2006 v Sloveniji znašala stopnja tveganja revščine zaposlenih z začasno zaposlitvijo 11 %, pri zaposlenih s stalno zaposlitvijo pa 4 % (UMAR, 2009, str. 163). Poleg Slovenije se med države z najvišjim deležem začasno zaposlenih v delovno aktivni populaciji v starosti 15–24 let uvrščajo še Poljska, Nemčija, Španija in Portugalska. Vse navedene države presegajo 50-odstotni delež začasno zaposlenih v tej populaciji. Blizu polovice sta tudi Francija in Švedska, medtem ko imajo baltske države poleg Bolgarije, Romunije in Malte najnižji delež začasno zaposlenih med mladimi delavci, ki znaša manj kot 10 odstotkov v tej starostni kategoriji.

4.9 Tveganje revščine

Stopnja tveganja (po socialnih transferjih) je odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih, v katerih je razpoložljivi dohodek (vključno s socialnimi transferji) pod pragom tveganja revščine. Stopnja tveganja revščine pred socialnimi transferji je odstotek oseb, ki živijo v

gospodinjstvih, v katerih je neto razpoložljivi dohodek (kateremu odštejemo socialne transferje), pod pragom tveganja revščine. Podatek prikaže stopnjo tveganja revščine, kakršna bi bila, če socialnih transferjev ne bi bilo. Prag tveganja revščine je opredeljen s 60 % mediane razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev z upoštevanjem OECD-jeve prilagojene ekvivalenčne lestvice (UMAR, 2007).

Leta 2007 se je stopnja tveganja revščine v Sloveniji ohranila na nizki ravni, 11,5 % (leta 2006 11,7 %). Če se pri izračunu stopnje tveganja revščine upoštevajo tudi dohodki v naravi, je bilo tveganje revščine leta 2007 še nekoliko nižje (11 %). Pod pragom tveganja revščine je živelo okrog 233.000 oseb, kar pomeni, da so bili njihovi dohodki nižji od 495 EUR, kolikor je znašal prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo (za štiričlansko gospodinjstvo je prag tveganja revščine znašal 1.040 EUR). Če prebivalstvo ne bi prejelo socialnih transferjev, bi bilo tveganje revščine v Sloveniji dvakrat večje, kar kaže na velik vpliv in pomen socialnih transferjev v Sloveniji. Slovenija se v EU uvršča v skupino osmih držav z najnižjimi stopnjami tveganja revščine (med 10 in 12 odstotki). V obdobju 2000–2007 se je v Sloveniji stopnja tveganja revščine znižala za 1,5 odstotne točke, stopnja, ki kaže povprečje v EU, pa je v tem obdobju ostala enaka (16 %) (UMAR, 2009, str. 177).

Tabela 8: Izbrani kazalniki tveganja revščine in dohodkovne neenakosti, Slovenija, EU 25, v letih 2000–2007 (dohodki v naravi niso vključeni), v %

Leto	2000		2005		2006		2007	
	SLO	EU 25	SLO	EU 25	SLO	EU 25	SLO	EU 25
Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih	13,0	16	12,1	16	11,7	16	11,5	16
Stopnja tveganja revščine pred socialnimi transferji ¹	37,2	23	25,8	26	24,2	26	23,1	26
Stopnja tveganja revščine žensk	13,5	17	13,2	17	13	17	12,9	17
Stopnja tveganja revščine moških	12,5	15	10,2	15	10,3	15	10,1	15
Stopnja tveganja revščine otrok (0-15 let)	11,2	20	8,9	19	11,8	19	11,7	19
Stopnja tveganja revščine mladih (16-24 let)	12,3	20	12,4	20	9,1	20	9,2	20
Stopnja tveganja revščine starih (65 let in več) ²	23,4	17	22,8	19	20	19	19,4	19
Stopnja tveganja revščine enočlanskega gospodinjstva osebe stare 65 let ali več	37,3	25 ³	45,3	25	45	26	43,8	27
Stopnja tveganja revščine enostarševskih gospodinjstev z vsaj enim vzdrževanim otrokom	17,5	30 ³	23,4	31	22,1	32	28,6	34
Stopnja tveganja revščine brezposelnih oseb	39,5	np	37,6	39	33,4	41	35,9	42
Stopnja tveganja revščine najemnikov stanovanj	16,6	np	24,6	23	21,9	23	25,7	25

Opombe: 1 pokojnine so vštete; 2 gre za revščino starih oseb, ne glede na to, v kakšnem gospodinjstvu živijo; 3 podatek za leto 2001; np – ni podatka.

Vir: UMAR, Poročilo o razvoju, 2009, str. 178

Podatki o stopnji tveganja revščine ljudi različnih sociodemografskih skupin in socioekonomskih statusov kažejo, da so določene skupine že dalj časa bolj izpostavljene temu tveganju. V Sloveniji v celotnem obdobju 2000–2007 skupino z največjim tveganjem revščine sestavljajo: brezposelni in gospodinjstva brez delovno aktivnih članov, prebivalstvo, staro nad 65 let, še zlasti ženske, ki živijo v enočlanskih gospodinjstvih, enostarševska gospodinjstva z vsaj enim vzdrževanim otrokom (enostarševske družine) in dvostarševska gospodinjstva z vsaj tremi vzdrževanimi otroki (velike družine). S tveganjem revščine so nadpovprečno

ogroženi tudi najemniki stanovanj. V opisanem obdobju so bile ženske bolj ogrožene z revščino kot moški. V letu 2007 se je pri treh skupinah, ki že sicer sodijo med najbolj ogrožene, položaj še poslabšal: pri enostarševskih družinah se je stopnja tveganja revščine povišala za dobrih 6 odstotnih točk, pri najemnikih stanovanj za skoraj 4 odstotne točke, pri brezposelnih pa za skoraj 3 odstotne točke. Čeprav so razlike med državami v EU znatne, so v vseh državah z revščino najbolj ogrožene naslednje štiri skupine prebivalstva: a) aktivni, tako zaposleni kot brezposelni, ki živijo sami z nepreskrbljenimi otroki; v veliki večini so to ženske, b) stari 65 in več let, ki živijo sami (tudi v tej skupini večino predstavljajo ženske); c) brezposelni, ki živijo sami, d) družine z otroki, kjer je le eden od staršev zaposlen (UMAR, 2009, str. 177).

Izbrani kazalniki za prvo prioriteto (konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast) nam kažejo, da se Slovenija po bruto domačem proizvodu na prebivalca po kupni moči vztrajno približuje povprečju 27 članic Evropske unije in je po tem kazalcu razvitosti prva med novimi članicami. Pri povprečnih bruto plačah naša država med 12 novimi članicami zaostaja le za Ciprom, pri produktivnosti dela po kupni moči pa dosega že več kot 80 odstotno povprečno produktivnost 27 članic EU. Pri kazalniku stroškov dela na enoto proizvoda pa se je v primerjavi s povprečjem držav EU in evrskega območja konkurenčnost slovenskega gospodarstva v letu 2007 izboljšala, saj je bil padec realnih stroškov dela na enoto bruto domačega proizvoda v letu 2007 precej višji kot pa v povprečju EU in evrskega območja.

Kazalniki za drugo prioriteto (učinkovita uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta) kažejo, da Slovenija po deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo zaostaja za večino 15 starih članic EU, poleg tega pa zaostaja tudi po deležu vpisanih študentov na področju naravoslovja in tehnike. V naši državi se je leta 2007 zmanjšal delež bruto domačih izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v primerjavi z letom poprej, povečal pa se je tudi naš zaostanek za evropskim povprečjem. Po odstotku inovacijsko aktivnih podjetij Slovenija zaostaja za povprečjem EU 27, poleg tega pa je v primerjavi z novimi članicami slabša od Estonije in Cipra.

Kazalnik ekonomske strukture davkov in prispevkov pri tretji prioriteti (učinkovitejša in cenejša država) nam kaže, da je bila v letu 2006 v Sloveniji celotna davčna obremenitev kot delež BDP malo pod povprečjem EU, med posameznimi članicami EU pa se je naša država uvrščala v polovico držav z višjo obremenitvijo. Podatki so tudi pokazali, da je Slovenija v primerjavi s povprečjem EU leta 2006 imela višjo davčno obremenitev dela ter nižjo obremenitev kapitala.

Pri četrti prioriteti (moderna socialna država) sta nam kazalnika pokazala, da se Slovenija uvršča na prvo mesto v EU po številu začasnih zaposlitev v delovno aktivni populaciji 15–24 let. Ta starostna skupina je tudi bolj izpostavljena tveganju revščine, ki pa se je na splošno, kot je pokazal kazalnik tveganja revščine za leto 2007, ohranila na nizki ravni (11,5 %).

5 MOŽNOSTI PRIHODNJEGA RAZVOJA SLOVENIJE V EU

Stopnja razvitosti države je dolgoročno odvisna od konkurenčnosti. Če so delovna sila, menedžment, infrastruktura, vlada ali pa poslovno okolje konkurenčni, lahko pričakujemo, da se bo država razvijala hitreje kot pa druge. V Evropski uniji je treba ohranjati konkurenčno poslovno okolje, če želimo, da konkurenčna podjetja ostanejo doma. Zaradi temeljnih svoboščin, ki vladajo v Uniji (prost pretok blaga, kapitala, storitev in delovne sile), se lahko delovna sila, kapital ali pa podjetja preselijo v države, ki imajo bolj konkurenčno poslovno okolje.

5.1 Konkurenčnost kot kazalec možnosti prihodnjega razvoja

Organizacija za ekonomske odnose in razvoj (OECD) opredeljuje konkurenčnost kot sposobnost države, da pod pogoji svobodne konkurence proizvaja dobrine in storitve, ki ustrezajo tako njenim kot potrebam svetovnega trga, torej jih lahko plasira na domače in tuje trge, kar omogoča ohranjanje ali, kar je še bolj zaželeno, povečevanje dohodka in ravni potrošnje in s tem blaginje njenega prebivalstva (Schurchuluu, 2002, str. 409).

M. Porter (1990) s svojim diamantom konkurenčnosti držav ugotavlja, da je slednja odvisna od štirih dejavnikov: od obdarjenosti s produktivnimi dejavniki (faktorski pogoji), od pogojev povpraševanja, od povezanih industrij/dejavnosti ter od strategije podjetij, strukture in rivalstva, pogojev konkurence. Poleg tega pa na vse štiri elemente diamanta vplivata še dva zunanja dejavnika, vlada s svojim delovanjem ter priložnosti, ki se ponujajo in jih nekdo izrabi drugi pač ne.

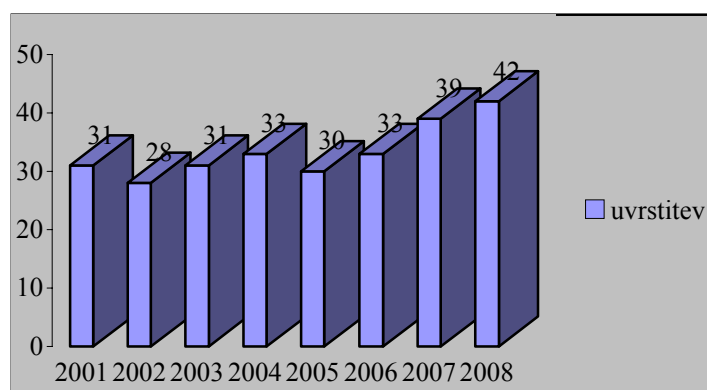
5.2 Mednarodno merjenje konkurenčnosti

Nekatere institucije, kot so Svetovna banka, Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, Mednarodni denarni sklad, Mednarodni inštitut za menedžment in razvoj, Svetovni ekonomski forum, Evropski statistični urad in ameriški Svet za konkurenčnost, so razvili različne metode za merjenje konkurenčnosti in razvoja. Vodilni instituciji na področju merjenja in ocenjevanja konkurenčnosti gospodarstev sta Svetovni gospodarski forum (WEF – World Economic Forum) ter Mednarodni inštitut za razvoj menedžmenta (IMD – International Institute for Management Development), ki objavljata svoji poročili. Svoje poročilo o konkurenčnosti v Evropski uniji objavlja tudi Evropska komisija (European Competitiveness Report).

5.2.1 Indeks nacionalne konkurenčnosti po metodi WEF

Chiaiutta pravi (Repovž, 2007) da je Svetovni gospodarski forum (WEF) svojo metodologijo zasnoval na teoriji rasti, na kateri oblikuje izbor kazalnikov globalne konkurenčnosti in računa agregate. Po metodi WEF se izračunavata dva agregatna indeksa konkurenčnosti države: indeks konkurenčnosti rasti v prihodnjih petih do osmih letih (GCI – Growth Competitiveness Index) ter indeks mikroekonomske konkurenčnosti države (MICI – Microeconomic Competitiveness Index), ki se je v Poročilu globalne konkurenčnosti 2001–2002 imenoval indeks tekoče konkurenčnosti (CCI – Current Competitiveness Index), v Poročilu globalne konkurenčnosti 2003–2004 pa indeks podjetniške konkurenčnosti (BCI – Business Competitiveness Index). Indeks konkurenčnosti rasti (GCI) sestavljajo tri skupine dejavnikov, ki vplivajo na gospodarsko rast: tehnologija, institucionalno okolje in makroekonomsko okolje. Indeks mikroekonomske konkurenčnosti države (MICI) oziroma indeks podjetniške konkurenčnosti (BCI) prikazuje dejavnike, ki vplivajo na nacionalno produktivnost, sestavljata pa ga dva podindeksa: indeks, ki izraža stopnjo sofisticiranosti podjetij, in indeks nacionalnega podjetniškega okolja.

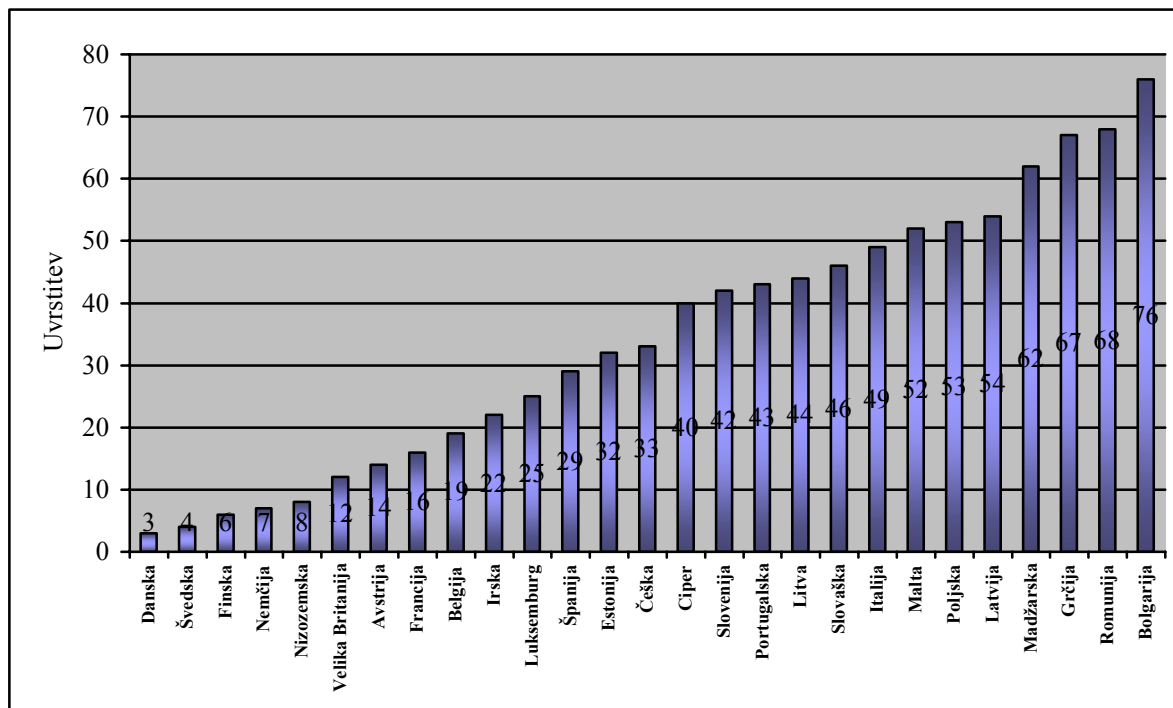
Slika 12: Uvrstitev Slovenije po metodi WEF v obdobju 2001–2008

Vir: WEF, *The Global Competitiveness Reports 2001–2009*.

Slovenija se je prvič uvrstila na lestvico merjenja nacionalne konkurenčnosti po metodi WEF leta 2001. V povprečju se je v obdobju 2001–2006 uvrščala okoli 30. mesta, najbolje pa je bila uvrščena leta 2002, ko je dosegla 28. mesto po globalnem indeksu konkurenčnosti. Po letu 2006 je svojo uvrstitev močno poslabšala, saj je v poročilu globalne konkurenčnosti 2007–2008 zasedla 39. mesto, v poročilu 2008–2009 pa 42. mesto.

Slika 13: Uvrstitev članic EU v poročilu globalne konkurenčnosti WEF 2008–2009

Vir: WEF, *The Global Competitiveness Report 2008-2009*, str. 23.

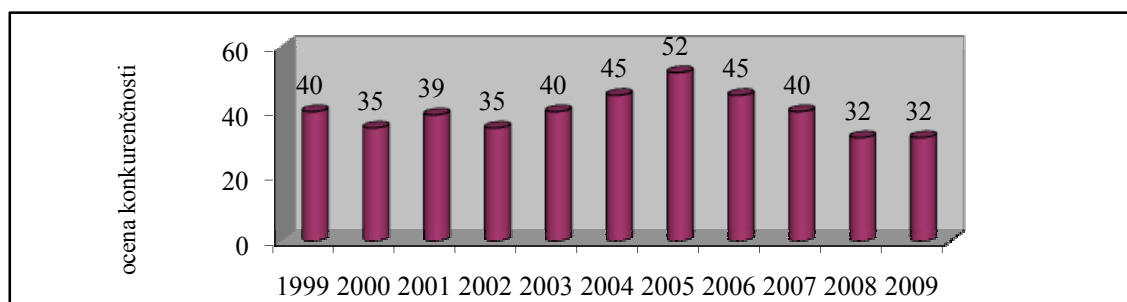
Pred Slovenijo se je v poročilu bolje uvrstilo 15 članic EU od sedemindvajsetih. Od novih članic so pred njo Estonija, Češka republika in Ciper. Za njo pa so se poleg drugih novih članic uvrstile tudi nekatere »stare« članice EU, in sicer Portugalska, Italija in Grčija. Sicer so na lestvici vodilne Združene države Amerike ter Švica.

5.2.2 Indeks nacionalne konkurenčnosti po metodi IMD

Mednarodni inštitut za razvoj menedžmenta (IMD) svoje metode v primerjavi s Svetovnim gospodarskim forumom ne gradi na teoriji, na podlagi katere bi ponderiral posamezne kazalnike, ima pa večji izbor kazalnikov in agregatni indeks, ki je matematični izračun povprečne uvrstitve države. V svoji analizi spremlja 55 držav, rezultate pa objavlja vsako leto spomladi. Metoda IMD opredeljuje konkurenčnost kot sposobnost države, da poveča nacionalno blaginjo in konkurenčnost podjetij z višjo kakovostjo poslovnega okolja s strukturnega, konkurenčnega in institucionalnega vidika. Za oceno metoda uporablja štiri osnovne skupine kazalnikov, ki pokrivajo narodnogospodarsko uspešnost države, učinkovitost vladne administracije, učinkovitost podjetij ter infrastrukturo v najširšem pomenu besede. Merilo za ocenjevanje konkurenčnosti gospodarstev po metodi IMD predstavlja 314 kriterijev, ki so, kot je bilo omenjeno, razdeljeni v štiri skupine. Narodnogospodarska uspešnost države vključuje rast BDP, mednarodno menjavo, pritek tujih investicij, zaposlenost in cenovno konkurenčnost države. V drugi skupini je ocenjena učinkovitost vlade, kamor sodi področje javnih financ, davčna politika, učinkovitost centralne banke in stopnja liberalizacije gospodarske zakonodaje. V tretji skupini je obravnavana učinkovitost podjetij,

kamor sodijo ocenjevanje njihove produktivnosti, stroški delovne sile, prisotnost visoko izobražene delovne sile, učinkovitost poslovnih bank in delovanje borznega trga. Četrta skupina kriterijev pokriva razvitost tehnološke in znanstvene infrastrukture, zdravstveni sektor in izobraževanje (Repovž, 2007).

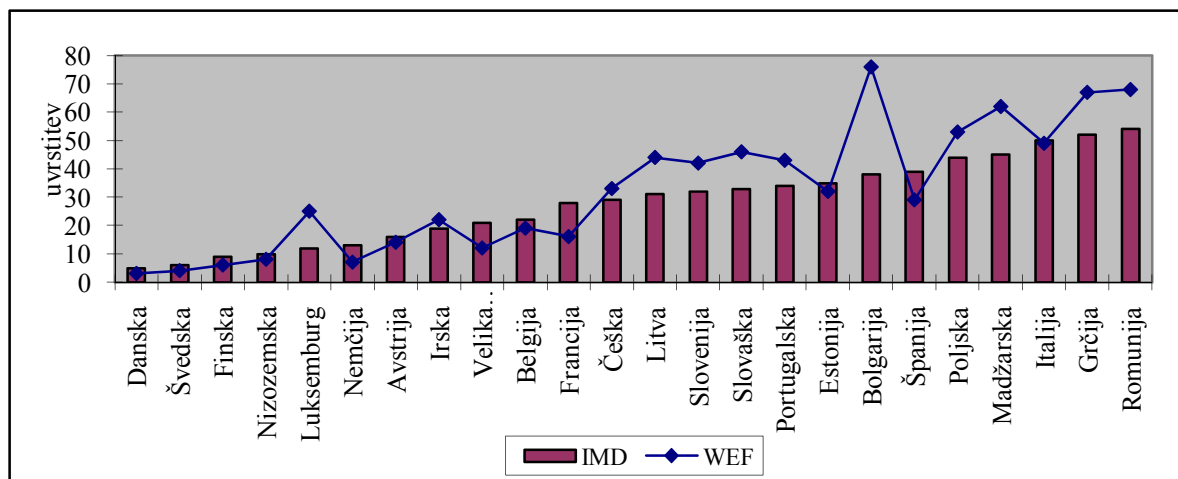
Slika 14: Uvrstitev Slovenije po metodi IMD v obdobju 1999–2009

Vir: IMD, World Competitiveness Yearbooks 1999–2009.

Po merilih za ocenjevanje konkurenčnosti IMD se je naša država v desetletnem obdobju 1999-2009 uvrščala od 32. do 52. mesta. Najslabše je bila uvrščena leta 2005, ko je zasedla 52. mesto po metodi IMD, najboljšo uvrstitev pa je dosegla v poročilih IMD za leti 2008 in 2009, ko je zasedla 32. mesto.

Slika 15: Uvrstitev članic EU glede na indeks nacionalne konkurenčnosti po metodi IMD v letu 2009 in primerjava njihove uvrstitve v poročilu globalne konkurenčnosti WEF 2008–2009

Vir: IMD, World Competitiveness Yearbook 2009, The Global Competitiveness Report 2008–2009, str. 23.

Pred Slovenijo je na lestvici IMD 13 članic EU, od tega sta od novih članic pred njo le Češka republika in Litva. Za njo se uvršča tudi Estonija, ki je na lestvici WEF pred njo, od »starih« članic EU pa se je Portugalski, Italiji in Grčiji pridružila še Španija. Na lestvici IMD so vodilne Združene države Amerike in Hong Kong.

5.3 Dosežena konkurenčnost na posameznih področjih ter nekatere reforme, potrebne za izboljšanje konkurenčnosti Slovenije

Po poročilu WEF 2008–2009 se je Slovenija med 134 državami najbolje uvrstila na področju zdravstva in osnovnega izobraževanja (21. mesto), višjega izobraževanja in usposabljanja (22. mesto) ter tehnološke pripravljenosti (30. mesto). Le nekoliko slabše se je odrezala pri makroekonomski stabilnosti (33. mesto), inovacijah (33. mesto) ter visoko razvitem poslovanju (34. mesto). Slabo se je uvrstila po kazalcu učinkovitosti trga dela (61. mesto) in znotraj tega po rigidnosti zaposlovanja (121. mesto) ter praksi zaposlovanja in odpuščanja delavcev (118. mesto). Na zelo slabem mestu je še pri neposrednih tujih investicijah in prenosu tehnologije (125. mesto) ter času, ki je potreben za začetek poslovanja (110. mesto) (WEF, 2008, str. 300–301).

V poročilu IMD za leto 2009 se je Slovenija na ekonomskem področju, v katerem so med drugim opazovani kazalci bruto domačega proizvoda, inflacije in stopnje brezposelnosti, uvrstila med 57 državami na 21. mesto, kar je najbolje od leta 2005 naprej (lani je bila uvrščena na 25. mesto). Po kriteriju učinkovitosti vlade, v katerega so med drugim zajeti višina javnih izdatkov, fiskalna politika in zakonodaja, se je uvrstila na 38. mesto (lani 43. mesto). Svojo uvrstitev glede na lansko leto pa je naša država poslabšala po kriteriju poslovne učinkovitosti, ki ga med drugim sestavljajo produktivnost v podjetjih, praksa upravljanja in zaposlovalna politika. Letos je Slovenija po tem kriteriju na 39. mestu, medtem ko je bila lani dvaintrideseta. Po četrtem kriteriju – infrastrukturi, ki med drugim zajema osnovno infrastrukturo, tehnološko infrastrukturo, zdravje in okolje ter izobraževanje, se je naša država letos uvrstila na 27. mesto, lani pa je bila za dve mesti slabša (IMD, 2009, str. 48–49).

Novost, ki so jo v okviru svetovne finančne in gospodarske krize letos uvedli na Mednarodnem inštitutu za razvoj menedžmenta je stresni test konkurenčnosti. Z njim so želeli ugotoviti, katere države imajo možnosti, da uspešno prestanejo krizo in v prihodnosti okrepijo svojo konkurenčnost. Stresni test daje poudarek izpostavljenosti, pripravljenosti in odpornosti gospodarstev v času svetovne recesije. Po stresnem testu se je Slovenija uvrstila nekoliko nižje kot na lestvici konkurenčnosti, in sicer na 39. mesto. Za njo se uvršča 11 članic EU, in sicer Litva (41. mesto), Portugalska (42. mesto), Estonija (43. mesto), Francija (44. mesto), Bolgarija (46. mesto), Italija (47. mesto), Poljska (48. mesto), Grčija (49. mesto), Španija (50. mesto), Madžarska (52. mesto) in Romunija (54. mesto) (IMD, 2009).

Za izboljšanje konkurenčnega položaja naše države v prihodnje bo treba izvesti nekatere ključne reforme, ki jih navaja Strategija razvoja Slovenije. Glede prve razvojne prioritete: konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast, strategija kot nujne ukrepe navaja spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti, povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb, podporo internacionalizaciji gospodarstva in povečanje konkurenčne sposobnosti storitev (UMAR, 2005, str. 25–26).

Druga razvojna prioriteta predvideva učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporabo znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta. Za uresničitev tega cilja je potrebno povečanje gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj ter izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja (UMAR, 2005, str. 29–30).

Naloge za uresničitev tretje razvojne prioritete: učinkovita in cenejša država, so povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države, razvojno prestrukturiranje javnih financ in zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema (UMAR, 2005, str. 33–34).

Za doseg četrte razvojne prioritete: moderna socialna država in večja zaposlenost, strategija predvideva izboljšanje prilagodljivosti trga dela, modernizacijo sistemov socialne zaščite ter zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti (UMAR, 2005, str. 37–38).

Peta razvojna prioriteta: povezovanje ukrepov za doseg trajnostnega razvoja, vsebuje naslednje naloge: trajno obnavljanje prebivalstva, skladnejši regionalni razvoj, zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje, izboljšanje gospodarjenja s prostorom, integracijo okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce ter razvoj nacionalne identitete in kulture (UMAR, 2005, str. 40–43).

SKLEP

Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja so države Srednje, Vzhodne in Južne Evrope po razpadu Varšavskega pakta opustile dotedanji gospodarsko-politični sistem ter ga zamenjale s kapitalističnim in parlamentarno demokracijo. Večina od teh držav se je odločila za hiter prehod v novi sistem, saj so nemudoma hotele odpraviti neučinkovito centralnoplansko gospodarstvo, majhno gospodarsko rast in nizek življenjski standard. Začetni pogoji v teh državah so bili precej različni, prehod iz planskega v tržno gospodarstvo pa so spremljale številne težave pri ukrepih za makroekonomsko stabilizacijo in strukturnih reformah. Že v prvi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja so si te države postavile za cilj polnopravno članstvo v Evropski skupnosti in le temu začele prilagajati svoj gospodarski sistem, izvajati strukturne reforme ter usklajevati zakonske predpise s predpisi Skupnosti.

Slovenija, ki se je v tistem času osamosvojila, se je na to pot podala še z dodatnimi težavami. Poleg nujnih reform je morala na novo vzpostaviti še vse institucije, ki jih ima samostojna država, vključno z lastnim denarjem. Kljub temu, da je bila kot ena izmed republik bivše Jugoslavije najbogatejša, njeno gospodarstvo pa od vseh republik najbolj odprto in usmerjeno v izvoz na zahodne trge, je osamosvojitve pomenila tudi izgubo jugoslovanskega trga, kar je povzročilo propad številnih velikih podjetij, ki so bila pretežno usmerjena na ta trg. Posledično je prišlo do skokovitega naraščanja brezposelnosti in socialnih nemirov, ki so se kazali v stavkovnem gibanju in demonstracijah. Raven razvitosti, dosežena pred osamosvojitvijo, se je v Sloveniji tako kot v drugih bivših socialističnih državah znižala,

gospodarstvo pa se je po izgubi jugoslovanskih trgov moralo hitro preusmeriti na zahtevnejše zahodne trge.

Za razliko od drugih postsocialističnih držav se je Slovenija odločila za postopen prehod v tržno gospodarstvo. Kljub nasvetom tujih strokovnjakov se je odločila za centralizirano in razdelitveno privatizacijo, sama izgradila monetarni sistem, zasnovan na centralni banki, počasi sprostila kapitalske tokove in finančne trge ter izpeljala prestrukturiranje. Pristop, katerega značilnost sta bila postopnost v spreminjanju gospodarskega sistema in pragmatičnost gospodarske politike, je bil v primerjavi z drugimi kandidatki za vstop v Evropsko unijo dokaj poseben, vendar je v tistem obdobju dal pozitivne rezultate. Slovenija je bila po makroekonomskih kazalcih med najuspešnejšimi kandidatki za vstop v EU.

Če je politika postopnega prehoda v tržno gospodarstvo v devetdesetih letih prinašala dobre rezultate in je uspešno pripeljala Slovenijo v Evropsko unijo, pa je sčasoma postala ovira za hitrejše spremembe ekonomskega sistema, ki sta jih zahtevala globalizacija in povečevanje konkurenčnosti. Naša država je sicer kljub dolgotrajno previsoki inflaciji, ki je več let kazila njene makroekonomske kazalce, uspešno izpolnila kriterije v vstop v evrsko območje in prva med novimi članicami prevzela evro kot skupno valuto, vendar pa je pred njo še veliko problemov. Njena industrijska struktura se je v tem obdobju zelo malo spremenila in uspehi njene industrije so temeljili na intenzivnosti dela in izkoriščanju energetskega kapacitet intenzivnih industrijskih sektorjev. Hkrati pa je zaenkrat premalo znakov, da bi začela uspešno uresničevati cilj Lizbonske strategije, ki predvideva preobrat k visoko tehnološkim industrijam. Probleme Slovenije glede njenega nadaljnjega razvoja dokazujeta tudi obe metodi merjenja konkurenčnosti (WEF in IMD), na lestvicah katerih se naša država že vrsto let uvršča na podobna mesta in ji nikakor ne uspe narediti korenitega preboja k vrhu najrazvitejših držav. V zadnjih letih je Slovenija v obdobju konjunktore dosegala dobre rezultate na področju gospodarskega in socialnega razvoja, vendar pa ji ni v tem času uspelo izvesti potrebnih strukturnih sprememb, ki bi ji v sedanji finančni in gospodarski krizi pomagale pri izhodu iz težav. Te strukturne spremembe so potrebne predvsem v tistih sistemih, ki so povezani s staranjem prebivalstva, energetskega sektorja in varstvom okolja. Prav tako ni naredila korenitih premikov k družbi znanja in inovativnosti, temveč je svojo konkurenčnost ohranjala na podlagi intenzivnosti dela in podcenjene delovne sile. Sredstva, namenjena za raziskave in razvoj, so se v času konjunktore celo zmanjšala in se tako še bolj oddaljila od lizbonskega cilja 3 odstotkov bruto domačega proizvoda, namenjenih za vlaganje v raziskave in razvoj. Slovenija bo preboj k najrazvitejšim državam lahko storila le, če bo izvajala učinkovite in koordinirane makroekonomske politike, poskrbela za gospodarsko preobrazbo in strukturne reforme, izvajala aktivno politiko zaposlovanja ter ohranjala socialno kohezijo. Veliko več pozornosti bo morala posvetiti izobraževanju in usposabljanju, nameniti veliko več sredstev za znanost in tehnologijo, spodbujati podjetništvo in inovativnost, kar vse bo povečevalo konkurenčnost ter spodbujalo gospodarske aktivnosti.

LITERATURA IN VIRI

1. Bajt, A. & Štiblar, F. (2004). *Ekonomija, ekonomska analiza in politika*. Druga dopolnjena izdaja. Ljubljana: Založba GV.
2. Bregar, L., Ograjenšek, I. & Bavdaž, M. (1999). *Ekonomska statistika 2000*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Državni zbor Republike Slovenije (2009, 14. maj). Predlog zakona o ratifikaciji konvencije o zaščiti plač (Konvencija MOD št. 95). Najdeno 20. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&type=98&mandate=-1&unid=PZ%7CC53999A6DCBA3C78C12575BA0038857F&showdoc=1>.
4. EBRD- The European Bank for Reconstruction and Development (2005, November). *Transition report 2005: Business in Transition*. Najdeno 25. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.ebrd.com/pubs/econo/6520.htm>.
5. ECB- European Central Bank (2006, maj). *Konvergenčno poročilo*. Najdeno 16. Februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2006sl.pdf>.
6. EUR-LEX (2000, 3. marec). Najdeno 4. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R0475:SL:HTML>.
7. European Commission, (1990, 16. oktober) Industrial Policy in an open and competitive environment: Guidelines for a Community approach. Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enterprise/consultations/industrial_policy/doc/com1990_556_en.pdf.
8. European Commission, (2008). Enterprise and Industry, Directorate General. Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enterprise/index_en.htm.
9. European Commission (2009, januar). *A more research-intensive and integrated European Research Area. Science, Technology and Competitiveness key figures report 2008/2009*. Najdeno 24. maja 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/research/era/pdf/key-figures-report2008-2009_en.pdf.

10. Eurostat, European Commission (2007). *Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States and Norway*. Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-07-001/EN/KS-DU-07-001-EN.PDF.
11. Eurostat (2007, 20. februar). *Europe in figures, Eurostat Yearbook 2006-2007*. Najdeno 23. marca 2009 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/productdetails/publication?productcode=KS-CD-06-001>.
12. Eurostat (2008, 2. junij). *Europe in figures, Eurostat Yearbook 2008*. Najdeno 24. marca 2009 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/productdetails/publication?productcode=KS-CD-07-001>.
13. Eurostat, Portal Page. Najdeno 30. aprila na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.
14. Guisan, M. C., Aguayo, E. & Carballas, A. D. (2004). *Economic Growth and Cycles in Poland, Hungary, Czech Republic, Slovakia and Slovenia: A comparison with Spain Austria and other EU countries, 1950-2002*. Euro-American Association of Economic Development Studies, Working Paper series. Najdeno 20. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.usc.es/~economet/aeeadepdf/aeade79.pdf>.
15. IMD- International Institute for Management Development (2009). *IMD World Competitiveness Yearbook 2009*. Najdeno 29. maja 2009 na spletnem naslovu: <http://www.imd.ch/news/IMD-WCY-2009.cfm>.
16. Jazbec, B. (1999). *Macroeconomics of Transition/Makroekonomija prehoda*. Ljubljana: *Ekonomska fakulteta. Delovni zvezki, (116)*. Najdeno 15. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.ef.uni-lj.si/en/units/rcef/workingPapers.asp>.
17. Kovač, B. (1990). *Rekvjem za socializem*. Ljubljana: DZS Družboslovje.
18. Kovačič, A. (2005, december). *Konkurenčnost slovenskega gospodarstva in dolgoročni razvojni vidiki*. Inštitut za ekonomska raziskovanja. Najdeno 5. decembra 2008 na spletnem naslovu http://www.ier.si/page.search.php?Search_sSearch=stanovnik&y=1.
19. Krašovec, T. (2001). *Deset let gospodarskega razvoja v samostojni Sloveniji*. Najdeno 20. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.zdruzenje-manager.si/si/publikacije-dokumenti/strokovni-clanki/>.

20. Mencinger, J. (2004a). *Deset let pozneje. Tranzicija – uspeh, polom ali nekaj vmes?* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.pf.uni-lj.si/fakulteta/pedagogi/prof.-dr.-joze-mencinger-univ.-dipl.prav./?DOCUMENTS=1>.
21. Mencinger, J. (2004b). *Začasnost samostojnosti?* Najdeno 22. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.pf.uni-lj.si/fakulteta/pedagogi/prof.-dr.-joze-mencinger-univ.-dipl.-prav./?DOCUMENTS=1>.
22. Mencinger, J. (2008a, 13.januar). *Chicago Boys in Slovenija. Mladina.* Najdeno 4. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.mladina.si/tehdnik/200801/clanek/nar--sok_terapija-dr_joze_mencinger/.
23. Mencinger, J. (2008b, 20. november). *Lastniki podjetij ali lastniki premoženja. Posvet Izvori slovenske ustave – 20 let po pisateljski ustavi.* Najdeno 14. Marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.ds-rs.si/kb/posveti/?View=entry&EntryID=164>.
24. Mrak, M., Rojec, M. & Silva-Jáuregui, C. (2004). *Slovenia From Yugoslavia to the European Union.* The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington, D.C.
25. Pezdir, R. (2004). *Strukturni dejavniki določanja ravnotežnega realnega deviznega tečaja tranzicijskih držav na poti v ERM2.* Magistrsko delo. Najdeno 24. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/pezdir405.pdf>.
26. Pleskovič, B. & Sachs, J. (1994). *Political Independence and Economic Reform in Slovenia.* National Bureau of Economic Research. *The Transition in Eastern Europe, I.* 191-220. Najdeno 13. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.nber.org/books/blan94-2>.
27. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations: with a new introduction.* New York: The Free Press.
28. Repovž, M. (2007, 27.avgust). *Nekatere države doleti »analitična nemilost«*, intervju z Andrejem A. Chiaitutto. Delo FT, str. 8.
29. Schurchuluu, P. (2002): *National productivity and competitive strategies for the new millennium. Ulaanbaatar: National Productivity and Development Center. Str. 408-414.* Najdeno 10. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.emeraldinsight.com/0957-6061.htm>.

30. Stanovnik, T. (1998). *Javne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
31. SURS- Statistični urad Republike Slovenije. Slovar (2003). Najdeno 29. Aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/doc/pub/cestat2003-1/Slovar.doc>.
32. SURS, SI-STAT, Podatkovni portal, 2009. Najdeno 29. 4. 2009 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/>.
33. Svetin, I. (2004, 29. januar). Brezposelnost v Sloveniji in EU. Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno 24. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/doc/stat_urad/nk/komentar_b-0104.doc.
34. SVEZ- Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve (1998). *Pogajalska izhodišča. Pogajalsko izhodišče Republike Slovenije za področje 6, Konkurenca in državne pomoči*. Najdeno 18. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.svez.gov.si/si/dokumenti/temeljnicdokumenti/pogajalskacizhosisca/>.
35. Szayna, S. T. & Zanini, M. (2000). The Yugoslav Retrospective Case. *Rand Corporation, Monograph / Reports*, (3), 75-127. Najdeno 20. januarja 2009 na spletnem naslovu http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1188/MR1188.ch3.pdf.
36. UMAR- Urad za makroekonomske analize in razvoj (2005). Strategija razvoja Slovenije. Najdeno 30. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf.
37. UMAR- Urad za makroekonomske analize in razvoj (2007, 6. april). *Poročilo o razvoju 2007. Metodološki listi*. Najdeno 21. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/publikacije/single/publikacija/zapisi/porocilo_o_razvoju_2007/.
38. UMAR- Urad za makroekonomske analize in razvoj (2009, 24. april). *Poročilo o razvoju 2009*. Najdeno 21. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/index.php?id=66&tx_ttnews%5Btt_news%5D=920&cHash=5c230586bb.
39. UNECE- United Nations Economic Commission for Europe. Statistical division. Najdeno 12. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.unece.org/stats/>.

40. WEF- World Economic Forum (2008, 8. oktober). The Global Competitiveness Report 2008-2009. Najdeno 17. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>.
41. World Bank (1999, 31. marec). *Slovenia - Economic Transformation and EU Accession (Vol II): Main Report*. Najdeno 10. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679&entityID=000094946_99041505302542&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679.

PRILOGE

Priloga 1: Letna stopnja rasti realnega BDP v obdobju 1997-2004 v desetih kandidatkah za vstop v EU v primerjavi s povprečji EU-10, EU-15, EU-25 in EU-27, odstotna sprememba glede na prejšnje leto

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	4,9	3,6	5,4	4,4	2,8	4,0	2,8	4,3
Ciper	2,3	5,0	4,8	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2
Češka republika	-0,7	-0,8	1,3	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5
Estonija	10,8	5,4	-0,1	9,6	7,7	7,8	7,1	7,5
Latvija	8,3	4,8	3,3	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7
Litva	8,5	7,5	-1,5	4,2	6,7	6,9	10,2	7,4
Malta	:	:	:	:	-1,6	2,6	-0,3	1,2
Madžarska	4,6	4,8	4,2	5,2	4,1	4,1	4,2	4,8
Poljska	7,1	5,0	4,5	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3
Slovaška	4,4	4,4	0,0	1,4	3,4	4,8	4,7	5,2
Povprečna stopnja rasti EU 27	2,7	3,0	3,0	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5
Povprečna stopnja rasti EU 25	2,8	3,0	3,1	3,9	2,0	1,2	1,3	2,4
Povprečna stopnja rasti EU 10	5,6	4,5	2,4	5,0	3,9	4,2	4,5	5,3
Povprečna stopnja rasti EU 15	2,7	3,0	3,0	3,9	1,9	1,2	1,2	2,3

Opomba: : -ni podatka.

Vir: Eurostat,, Portal page, National Accounts .

Priloga 2: Anketa o delovni sili in register brezposlenih oseb

Anketo o delovni sili izvaja Statistični urad RS; od leta 1993 do 1997 je bila letna in se je izvajala maja v posameznem letu, od 2. četrtrletja 1997 pa anketa poteka nepretrgoma, podatke pa objavljamo četrtrletno. Izvaja se skladno s priporočili in navodili mednarodne organizacije za delo ILO in evropskega statističnega urada Eurostat. Po mednarodno dogovorjeni definiciji je brezposelna oseba tista, ki v preteklem tednu od ponedeljka do nedelje ni opravila niti ure dela za plačilo, dobiček ali družinsko dobrobit, ki je v zadnjih štirih tednih aktivno iskala delo, in je to delo pripravljena sprejeti v dveh tednih. Med brezposelne osebe sodijo tudi tiste, ki so že našle delo, in ki ga bodo začele opravljati v naslednjih dveh tednih. Največja prednost ankete je mednarodna primerljivost podatkov, slabost pa vzorec, na katerem temelji anketa, in ki včasih ne dovoljuje podrobne razčlenitve podatkov.

Register brezposlenih oseb vodi in vzdržuje Zavod RS za zaposlovanje. Registrirano brezposelna oseba je oseba, ki je prijavljena na zavodu za zaposlovanje, in ki ustreza vsem merilom brezposelnosti, določenimi s strani zavoda za zaposlovanje. Največja prednost tega vira je dostopnost in točnost podatkov, podatki se lahko izkazujejo na najnižji možni ravni (upoštevajoč varstvo osebnih podatkov), največja pomanjkljivost pa so merila, ki so postavljena za državo Slovenijo, kar pomeni, da ti podatki ne omogočajo mednarodne primerjave z drugimi državami (Svetin, 2004, str. 2).

Tabela : Stopnje brezposelnosti prebivalstva v starosti 15-64 let po anketah o delovni sili v Sloveniji v primerjavi s kandidatkami za vstop v EU in povprečji EU-15 in EU-25, v obdobju 1997-2004, v odstotkih

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3
Ciper	:	:	:	4,8	3,9	3,6	4,1	4,6
Češka republika	:	6,4	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3
Estonija	9,6	9,2	11,3	12,8	12,4	10,3	10,0	9,7
Latvija	:	14,3	14,0	13,7	12,9	12,2	10,5	10,4
Litva	:	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4
Malta	:	:	:	6,7	7,6	7,5	7,6	7,3
Madžarska	9,0	8,4	7,0	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1
Poljska	10,9	10,2	13,4	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0
Slovaška	:	12,6	16,4	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2
EU 15	9,9	9,3	8,6	7,7	7,3	7,6	8,0	8,1
EU 25	:	9,4	9,1	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1

Opomba: :-ni podatka.

Vir: Eurostat, Europe in figures - Eurostat, Yearbook 2006-2007, str. 140, tabela 5.4.

Priloga 3: Tekoči račun plačilne bilance v odstotkih BDP v izbranih kandidatkah za EU v obdobju 1997-2004

Država/Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	0,3	-0,7	-4,1	-3,2	0,2	1,1	-0,8	-2,7
Češka republika	-6,3	-2,1	-2,4	-4,7	-5,3	-5,7	-6,3	-5,2
Estonija	-11,4	-8,6	-4,4	-5,3	-5,2	-10,7	-11,4	-11,8
Latvija	-5,5	-9,7	-9,0	-4,7	-7,5	-6,7	-8,2	-12,8
Litva	-9,8	-11,6	-10,9	-5,9	-4,7	-5,2	-6,9	-7,7
Madžarska	-4,5	-7,2	-7,8	-8,4	-6,0	-7,0	-7,9	-8,6
Poljska	-3,7	-4,0	-7,4	-5,8	-2,8	-2,5	-2,1	-4,0
Slovaška	-9,1	-9,2	-5,3	-3,5	-8,3	-7,9	-5,9	-7,8
Povprečje	-6,3	-6,6	-6,4	-5,2	-5,0	-5,6	-6,2	-7,6

Vir: EBRD, Transition report 2005, Economic statistics and forecasts, Current account balances, Table A.2.7.

Priloga 4: Plače in produktivnost dela

Plače spadajo med kazalnike spodbud za delo. Po konvenciji Mednarodne organizacije dela (MOD) št. 95 o zaščiti plač pomeni plača plačilo ali zaslužek, ne glede na to, kako je oblikovan ali izračunan, ki ga je mogoče izraziti v denarju in je določen z medsebojnim dogovorom ali nacionalno zakonodajo in predpisi, in ki ga mora na temelju pisne ali ustne pogodbe o zaposlitvi delodajalec plačati delavcu za opravljeno delo ali storitve oziroma delo ali storitve, ki naj se opravijo (Državni zbor RS, 2009).

Produktivnost dela (bruto domači proizvod na zaposlenega) je kazalec razmerja med proizvedenim produktom in količino dela, ki je bila vložena v njegovo proizvodnjo. Je eden osnovnih sintetičnih kazalcev gospodarske razvitosti. Nanjo vplivajo predvsem tehnološka

opremljenost dela (fizični kapital), znanje in sposobnosti, s katerimi razpolagajo delovno aktivne osebe (človeški kapital), ter organizacija in odnosi v konkretnih proizvodnjah ter v gospodarstvu in družbi kot celoti (socialni kapital). Običajno jo merimo kot dodano vrednost, obračunano v koledarskem letu, deljeno s povprečnim številom pogojno delovno aktivnih oseb (tj. oseb, ki bi delale polni delovni čas) (UMAR, 2007).

Priloga 5: Evropsko poročilo o konkurenčnosti

Evropska komisija objavlja poročilo o konkurenčnosti že od leta 1994. V svoji resoluciji o krepitvi konkurenčnosti industrije skupnosti (Council Resolution on the strengthening of the competitiveness of Community industry) je Evropski svet 21. novembra 1994 povabil Evropsko komisijo, da redno poroča o konkurenčnosti evropske industrije. Osnove za splošni pristop Evropske komisije do konkurenčnosti so bile opredeljene s Sporočilom komisije leta 1990, z Belo knjigo o rasti, konkurenčnosti in zaposlovanju decembra 1993 ter ponovnim Sporočilom komisije leta 1994.

Sporočilo komisije iz leta 1990 izraža soglasje in nov pristop do industrijske politike: jasno porazdelitev vlog med poslovnimi subjekti in oblastmi, opustitev zaščitniških in defenzivnih sektorskih pristopov do industrijske politike ter dopolnjevanje z drugimi politikami skupnosti. Predvsem pa je sporočilo omogočilo vključitev industrijske politike v pogodbo o Evropski skupnosti. Tako je v 157. členu pogodbe zapisano, da bodo Skupnost in države članice zagotovile, da bodo obstajali pogoji, ki so potrebni za konkurenčnost industrije Skupnosti. S tem namenom bo njihova aktivnost usmerjena v pospeševanje prilagajanja industrije strukturnim spremembam, ustvarjanje okolja, ki bo naklonjeno ustanavljanju in razvoju podjetij, še posebej srednjih in majhnih podjetij, ter boljše izkoriščanje industrijskega potenciala s politikami inovativnosti, raziskav in tehnološkega razvoja (European Commission, 1990).

Za povečanje koncepta konkurenčnosti ima precej zaslug bivši predsednik Evropske komisije Jacques Delors. Slednji je leta 1993 v Kopenhagenu v svojem govoru izpostavil problem naraščajoče brezposelnosti v Evropski uniji. Medtem, ko je večina ekonomistov menila, da previsoki davki ter preobsežna regulacija zaradi evropskega modela socialne države postavljajo delodajalce v položaj, da ne ustvarjajo novih delovnih mest ter da so monetarni problemi pri ohranjanju enotnega monetarnega sistema ter cena nemške združitve povečali strukturne probleme se je Delors izognil problemom zaradi socialnega in monetarnega sistema. Pojasnil je, da visoko evropsko brezposelnost povzroča nizka konkurenčnost nasproti ZDA in Japonski ter da vidi rešitev v programih vlaganja v infrastrukturo in visoko tehnologijo. Ta Delorsov govor je prikazal moč metafore konkurenčnosti. Osredotočil se je na probleme visoke brezposelnosti, kar je bilo veliko politično tveganje. Dokument, ki je ob tem izšel, to je Bela knjiga o rasti, konkurenčnosti in zaposlovanju (1993), vsebuje v naslovu konkurenčnost, čeprav se nanaša na probleme brezposelnosti (Kovačič, 2005, str. 29-30).

Za razvoj politike konkurenčnosti v Evropski uniji so pomembni še naslednji dokumenti: Sporočilo komisije iz leta 1994 o industrijski politiki konkurenčnosti za EU, ki govori o investiranju v poklicno izobraževanje, razvoju industrijskega sodelovanja, zagotavljanju poštene konkurence ter o vlogi oblasti pri deregulaciji; sklep Evropskega sveta iz leta 1996 o akcijskem programu Skupnosti za krepitev konkurenčnosti evropske industrije, ki je med drugim vzpostavil pravno podlago za financiranje številnih aktivnosti in med drugim tudi poročila o konkurenčnosti; Sporočilo komisije iz leta 2002 z naslovom Produktivnost: ključ do konkurenčnosti evropskega gospodarstva in podjetništva, katerega glavno sporočilo je, da je produktivnost glavni vir dolgoročne gospodarske rasti, rasti plač in življenjskega standarda ter Sporočilo komisije iz leta 2003 z naslovom Nekateri ključni problemi evropske konkurenčnosti – k integriranemu pristopu, katerega glavna značilnost je ustanovitev Sveta za konkurenčnost (European Commission, 2008).

Pristop do ugotavljanja konkurenčnosti je v evropskih poročilih nekoliko drugačen, kot v globalnih poročilih IMD in WEF. Konkurenčnost je obravnavana kot sposobnost gospodarstva, da vzdržuje visok in naraščajoč življenjski standard za prebivalstvo v celoti, povezano z visokimi ravnmi produktivnosti in stopnjami zaposlenosti, kot tudi vzdržnostjo do okolja. Poročilo tudi ne razvršča države članice v lestvice glede na posamezne elemente konkurenčnosti, tako kot poročili IMD in WEF ampak prikazuje podatke po posameznih področjih razvrščene v tabelah, jih analizira in komentira.